

1985/2

TÁNCMŰVÉSZET

Megdicsőült éj, Tóth Sándor koreográfiája Schönberg zenéjére a Pécsi Balettnél. Felújítás 1984-ben: Bretus Mária és Solymos Pál (Tér István felv.)

Felelős szerkesztő: **MAÁ CZ LÁSZLÓ**

A szerkesztőség címe: Budapest VIII., Rákóczi út 23. 1088

Telefon: 142-498

Kiadja a Lapkiadó Vállalat, Budapest

VII., Lenin krt. 9-11. Telefon: 221-285

A kiadásért felelős: **Siklósi Norbert** vezérigazgató

Egyetemi Nyomda — 84.3167 Budapest, 1985

Felelős vezető: Sümeghi Zoltán igazgató

Megjelenik havonta

A szöveg fényszedéssel készült

Terjeszti a Magyar Posta. Elfizethető bármely postahivatalnál, a kézbesítőknél, a Posta hírlapüzleteiben és a Posta Központi Hírlap Irodánál (KHI 1900 József nádor tér 1.) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással, a KHI 215-96 162 pénzforgalmi jelzőszámra. Előfizetési díj egy évre 156,— Ft.

Külföldön terjeszti a Kultúra Külkereskedelmi Vállalat.

H—1389 Budapest, Pf. 149.

INDEX: 25 830

HU ISSN 0134 1421

TÁNCMŰVÉSZET

1985. X. évfolyam, 2. szám

Ára: 13,— Ft

Tördelő- és képszerkesztő:

Czeléné Gergely Zsófia

TARTALOM

Péter Márta: Tóth Sándor alkotásai Pécssett: BSE-ballettest	1
Fábry Zsuzsa: Néptáncantológia '84	4
Kővágó Zsuzsa: Gyermekünnep felnőtt szemmel a Budapest Sportcsarnokban	6
Zsédenyi Mária: Jubiláló együttesek	7
Kaposi Edit: Miskolc '84	12
Tímár Mátyás: A Real Musical Dunaújvárosban	13
HÍREK	14
Neumann Ilona: A 4. balett-világverseny Osakában (Beszélgetés Lakatos Gabriellával és Havas Ferencsel)	17
Major Rita: Színművészeti főiskolások sikere Arezzóban (Beszélgetés Ligeti Máriával)	20
Szabó Ágnes: A jubiláló Balogh Ágoston	21
Bán Hedvig: Társastánc-élet 1984-ben (Megfigyelések és kérdések)	23
Gál György: A szlovákiai magyar néptáncmozgalom	25
Szabó G. László: Film Anna Pavlováról	26
Maácz László—Rókas László: Nemzetközi mozaik	29
Péter Márta: Őszi fesztiválhangulat Bulgáriában	35
Sz. G. L.: Konstancai táncképek	36
Nádasi Marcella: Tom Merrifield szoborkiállítása	38
Sza. Davlekamova: A moszkvai Nagyszínház 209. évadja	40

A címdalón: Kricskovics: Kilencen voltak, Taliga Margit, Budapest táncegyüttes 1984 (Várszegi László felvétele)

A hátsó borítón: Maja Pliszcekaja az Isadora tánc főszerepében, Maurice Béjart koreográfiájában (APN felv.)

BSE-Balettest

A cím minden hangulat-
előérzetet közömbösít. Ha ku-
tatok magamban, legfeljebb
valamí sportegyesület képe
dereng. A programfüzet aztán
megadja a kulcsot: a három
betű Bach, Schönberg és El-
lington nevét takarja. Muzsiká-
juk a gondolatok és érzések
különböző vetületeként kap-
csolódik egybe.

A H-moll szvit és a Megdi-
csőült éj eredetileg 1976-ban
született, de a Pécsi Balett ne-
gyedszázados évfordulója na-
gyon is indokolta felújításukat.
A harmadik koreográfiát is
Tóth Sándor jegyzi az előadás
valamennyi díszlet és jelmez-
tervével együtt, így a műsört
szerzői estként tekinthetjük.

A H-moll szvitben Bach
XVIII. századi sorozata és a
XX. században kialakult szim-
fonikus táncművelemény találko-
zik. A koreográfus a szerkesz-
tésnek sok útját bejárja: szim-
metrikus és aszimmetrikus ké-
pek, kánonszerű mozgásváriá-
ciók váltakoznak. Szünet nél-
kül lüktet a színpad. Olykor
zsúfoltnak is hat némelyik té-
tel, de ez nem ellenkezik az
egymásba karoló hangszerek
folyondárjával, Bach sűrű ze-

nei szövetével. A tételek kö-
zötti ki- és bemenetek észre-
vétlenül simultak a koreog-
ráfiába, nem törték meg han-
gulati ívét. Így jól érvényesült
a táncfűzér legcsodálatosabb-
ja, a sarabande: nyugalomban
feszültség vibrált.

A háttérben fehérítő túllfüg-
gönyök tolakodás nélkül erősít-
ették az előadásmód játékos
vagy emelkedett hangulatát.
Ebben a környezetben a szvit
tiz előadója november 26-án
fegyelméleten, december 6-án
felszabadultan is dolgozott.

Új díszlettel került színpadra
a *Megdicsőült éj* című szimfo-
nikus költemény. Schönberg
zenéje most is R. Dehmel ver-
sének címét viselte (impresz-
zionista, és expresszionista
elemekben gazdag lírájával a
költő többek között R. Strausst
is megihlette). Most a centrális
szerkezetű színpadkép a hata-
lom térbeli megjelenítését cé-
lozta: a közepén kiemelkedő
sötét tömb legtöbbször a Fekete
trikós alak, a halál leshelyé-
ül szolgált.

A szerepek a lehetséges té-
mára is utalnak. E nevek vagy
azonosak önmagukkal (Anyá:
ember; Forradalmárok: kato-

nák), vagy jelmezük színével
jelképesek (Vörös trikós nő;
Fekete trikós alak), vagy ép-
pen teljesen szimbolikusak
(Katalizátor). Ezután nem ne-
héz kiosztani az erkölcsi sze-
repszétást sem. A történet egy
szeletke az emberiség harcai-
ból. Az Anya vajúdasából vi-
lágrajön az ember. A mindvé-
gig éber pusztító erő őt is ve-
szélyezteti, az Anya azonban a
férfit saját élete árán is meg-
menti. A férfi szerelembe esik,
s mikor a halál őt is elragadja,
a nőben már az élet folytatása
készül.

A Katonák egyértelműen
drasztikussá munkált szerepe
mellett a forradalmárok fel-
adata vázlatos marad. Megfe-
lelőik, a Fekete trikós alak és
a Vörös trikós nő közül viszont
az utóbbi válik fontossá. Ter-
hességében a haladás gondo-
lata győz. Több gondot okoz a
Katalizátor figurája. Olykor
személytelenül segíti az ese-
ményeket, máskor meg valódi
nővé válik, sőt féltékeny szere-
tő lesz. Alakja a két pólus kö-
zött ingadozik, végül mégis a
küzdelem, az alkalmazkodás
elvont világában igazolódik.
Bretus Mária szerepfelfogása
ezt a gondolatiságot tükrözte,
míg *Zarnóczai* Gizella a konk-
rét tulajdonságokat emelte ki.

Solymos Pál és *Lovas* Pál
előadói értelmezése közel áll
egymáshoz. Az esendőségről
és hétköznapi vágyakról me-
sélő ember szerethetővé fino-
mul: nem hős, de szépet és jót

H-moll szvit (Tér István felvételei)

H-moll szvit: Zarnóczai Gizella és Solymos Pál

*Megdicsőült éj,
Zarnóczai Gizella,
Lovas Pál és Szabolics Éva*

akar. Az igényes feladatban az előadók technikai felkészültsége is érvényesülhetett.

A legvalósabb ábrázolás az Anyának jutott. Expresszív mozdulatkincse valóban alkalmas a szenvedés és az öröm kifejezésére. Törékeny szép Anyát formált Szabolics Éva, de *Uhrík* Dóra fájdalma súlyosabb, drámaibb. Megrázóan tömöríti a fizikai-lelki kínokat. *Élías* Zsuzsa dekoratív Vörös trikós nő, az érzelmek megjelenítésében azonban még a felszínen mozog. Alkatához talán mintha jobban illenék a szimfonikus balett. *Paronai* Magdolna életteli vágyakkal közelít a férjhez. Testéből a darab végén tovább sugárzik a gondolat: amíg van szerelem,

Megdicsőült éj, a katonák és a fekete trikós alak

addig van folytatás, és forradalmárok is születnek.

Szinte már nem is ember,

mert elvont félelemmé nő a Fekete trikós alak. *Váradí M. István* sötét, időtlen magánya kegyetlenné torzul, s itt ez helyénvaló. *Hajzer Gábor* ebben a szerepben lágyabb karakter, mintsem, hogy kegyetlenségében higgyek.

A *Megdicsőült éj* hétköznapijainkról is szólt, hiszen a forradalmárok és a katonák mindig közelünkben járnak, ahogy a jó és a rossz lehetőségei is. Nekünk kell választani!

Biztos, hogy a balettrajongók másoknál nem kevésbé szeretik a humort, mégis, Magyarországon tartós elvonókúrára ítéltettek. Talán csak Pécs közönsége kivétel, mert társulatuk időről-időre bemutat egy vidám balettet. Nem csodálom, hogy új művéhez *Tóth Sándor Duke Ellington* muzsikáját választotta. A *három matróz* balettvígjátékának jeleneteit a szabadságolt tengerészek humoros kalandjai fűzik össze. A zene és tánc stílusazonossága itt valósult meg igazán. Igaz, a koreográfus hagyományosabb úton is járt, hiszen a burleszk eredményeit már gyakran és jól hasznosították a társulatban.

Felszabadultan komédiázik *Solymos Pál*, *Körmendy László* és *Gombosi László*, szélsőig sarkítva a három matróz figuráját. Egyiküktől még a hideg aranyszobor is megolvad. Az érzéki kaland nézőtéri sikere azonban főként *Solymos Pál* mimikai teljesítményén múlik. *Élías Zsuzsa* december 6-án jobb kedvvel „játszott”, így megelevenedő szobra is izgalmassá vált. *Zarnóczai Gizellát* merész alakítása és táncos teljesítménye is főszereplővé avatta. Az utcalány szerepében ő állt legközelebb a dzsessz előadói stílusához. Nyújtott, széles ívű mozdulatai nem rohannak el dallam, ritmus mellett, reprezentálják a zene és mozgás e más minőségű kapcsolatát.

Végül is a „Nagy Pofonhoz” címzett kocsmá minden vendége odaadón tette a dolgát, s meglátszott a hiteltermés igénye is. Jó lehetőséget nyújtott ez a vállalkozás a koreográfusnak és a társulatnak is, hogy közelebb kerüljön egy stílushoz. A szándék, s jórészt a megvalósítás is dicséretes.

Péter Márta

Megdicsőült éj, Zarnóczai Gizella és Lovas Pál

Az egybegyűlt több ezer érdeklődő december 8-án délután, a Sportcsarnokban tekinthette meg az 1984-es év legsikeresebb együtteseinek, illetve alkotásainak szemléjét.

Az ideai bemutató a korábbiaknál kevesebb produkció felvonultatására vállalkozott. Így a műsor ugyan nem volt végigülhetetlenül hosszú, viszont ismerve a mozgalom gazdagságát, a néző némi hiányérzettel távozott.

A hagyományörző együttesek nagyon gazdag, színvonalas idei terméséből két csoport adott izelítőt: a bemutatót nyitó ököritőfülpösi *Fergeteges* Táncegyüttes, és a Komlói ÁFÉSZ Hosszúhetényi Népi Együttese. Az ököritőfülpösi együttes nagy tisztelettel és alázattal örökíti át generációról generációra a gyöngyösbokrétá mozgalom jeles emlékét, Németh Lili „Fergeteges” című kompozícióját. Senki ne gondolja, hogy leporolt régiséget láttunk a színpadon! A mű a kis közönség elidegeníthetetlen hagyományává vált, így saját táncukat járták napra kész elevenséggel, őszinte benneéléssel. A színvonalas bemutatkozás nem kis mértékben dicséri *Gellért* Dezső együttesvezető munkáját.

A Hosszúhetényi Népi Együttestől *Kaszás János* együttesvezető *Sej, besoroztak!...* című kompozícióját láttuk. A mű szépségének kulcsa művés szerkezeti felépítésében rejlik. A szerkezetet a katonabúcsúztatás témája szervezi szigorú következetességgel, de olyan finoman, árnyaltan, hogy a kompozíció tökéletesen teret ad Hosszúhetény értékes tánc- és zenei hagyományainak felvonultatására. Olyan szorosán összesimul a téma „elmesélése”, s a táncok megjelenítése, hogy nem is lehet eldönteni: a táncok-dalok szerveződtek-e egy eseménysor megjelenítésére, vagy a téma szolgál keretül a mértéktartó, méltóságteljes, szemet gyönyörködtető táncok bemutatásához.

Az önmagán túl nem mutató, egy-egy tájegység táncát színpadra formáló idei koreográfiai termésből hárommal találkozhattunk az Antológia műsorán.

Timár Sándor – Halmos Béla *Vajdakamarási táncok* című műve a bemutató zárószámaként szerepelt. A mű szépen formált, hozzáértő, „avatott kéz” munkáját dicséri. A *Semmelweis* Orvostudományi Egyetem Táncegyüttese – Bedőcs József vezetésével – láthatóan nagy erőfeszítéseket tett a koreográfia színvonalas megjelenítésére. Teljesítményük nem kevés, de a technikával való birkózás miatt a táncosok adó-

sak maradtak a belső azonosulással, így aztán a néző sem tudott velük azonosulni. (Gondolom, az együttes meghívását elsősorban pedagógiai okok motiválták. Erre biztosan rászolgáltak, de szerencsésebb lett volna, ha a műsor kevésbé exponált részében mutatkoznak be. Úgy tűnik közben: a mozgalom íratlan törvényévé vált, hogy egy néptáncműsort csak mezőszéki táncokkal lehet befejezni. Nagyon szépek e tájegység táncai, de ne hivatalból koronázzák a bemutatókat. Az Antológia szerkesztése – különösen a második felidő programja – nem indokolta ezt a befejezést.)

A keszthelyi *Georgikon* Népi Együttes (vezető: Fodor Iván) Varga Zoltán: *Drágszéli táncok* című művével mutatkozott be. Ez a koreográfia értékes alkotással gazdagította folklórfeldolgozásaink sorát. A mű kellően bizonyítja, hogy Kalocsavidék táncából lehet izléses, hatásvasdász eszközöktől mentes kompozíciót készíteni. A nagyon szépen építkező, keretes szerkezetű alkotást változatos, könnyedén egymásba alakuló tértervezés, s a táncrészek gördülékeny összefűzése jellemzi. Az előadó-gárda szépen, csiszoltan járta a vonulós és csárdás motívumokat, s megilletődött és visszafogott előadásuk szépen kibontotta a kompozíció-sugallta bensőséges hangulatot.

Farkas Zoltán elmélyült kutatói és nem kevésbé igényes alkotói munkájáról tanúskodott „*Dunántúli táncok*” című műve, amelyet a gyöngyösi *Vidróczki* Néptáncegyüttes (vezető: Zsuráfszky Zoltán) virtuóz táncosai méltán vittek sikerre. Mind az alkotó, mind az előadók igényességben és tudásban bárkinek példát állítottak.

A további koreográfiákat valamiféle ötlet, gondolat, hangulat fűzte kompozícióba. A koreográfusok örvedetesen úgy formálták műveiket, hogy a tánc asszociatív közvetítőrendszerén keresztül indukáltak érzelmeiket, hangulatokat, gondolatokat a nézőben.

Nagyon jó példa erre Mlinár Pál (zene: Dűvő együttes) *Nógrádmegyeri juhásztánc* a Nógrád Táncegyüttes előadásában. Ha az irodalom nyelvére fordítanánk a koreográfiát, elcsépelett sztorit kapnánk: két férfi összebarátkozik, jól megértik egymást, de jön a „Nő”, akinek érkezésével az egyik férfi feleslegessé válik. Szeren-

csére nem ez jelenik meg a színpadon, hanem egy nagyon keccses, élményt-adó, koreográfiai miniatűr. A tartalom maga a tánc: elmondva semmiség, látva nagyon szép!

A MEDOSZ-Kertészeti Egyetem tánckara (vezető: Pavelka Árpád) nagyobb volumenű, harsányabb művel rukkolt elő, Lelkes Lajos *Kun verbunk* c. koreográfiájával. A tánc nyitóképében egy nagy félkör előtt nemzetiszínű szalaggal díszített szép szál ember sétál, méregeti „csapatát”, majd vezért választ, aki előénekel, s előtáncol a többieknek. A jó hangulatú tánchoz mindenki kedvet kap, a kedvcsinálás azonban csak kelepce. A vezér katonanótára zendít, a nemzetiszalagos fesszes, szögletes, monoton mozgást diktál. Visszaút nincs, csinálni kell! Egyszer csak három idegen érkezik, s felbolydítják a „rendet”: idegen zenére idegen táncot járnak, melyen katonáink kapva-kapnak. De nemzeti szalagosunk a vezér segítségével csakhamar rendet teremt. A „renitenskedők” betörnek, beállnak a „csatasorba”. Újabb idegen érkezik, aki nem is tudja, hova keveredett. Járogatja saját táncát, de nem talál visszhangra. A Szalagostól megijed, fut előle, majd zavarában beáll a körbe. Ezért dicséret járna: a Szalagos csaknem megsimogatja, de a gesztus idegenünkben kétségeket ébreszt; gyorsan elugrik a „meleg, baráti” simogatás elől. Futásban kérdőjeleket sejtetve énekl: „Ugye fiúk, szép élet a katonaelet?!” S valószínűleg közben arra gondol: „azért kívül tágasabb!”, s kifut a színről.

A *Somogy* Táncegyüttes Mosóczi – Bergics: *Röviden* című művét mutatta be. A tánc exozicija a lányok könnyed játékából fakad, a magával ragadó, doppingoló aszimmetrikus zenekíséretből. A játék párosan folytatódik, majd a lányok kört alakítva rendezett formába tömörítik a fiúkat. A fiúk magukra maradva kóstolgatják a zene ízeit, mígnem fokozatosan táncba kezdenek. S ahogy a „gépezet” beindul, mintha birokra kelnének a zenével. A ritmus szédítő ereje egyre inkább magával ragadja a táncosokat. Ez az „extázisba táncolom magam” helyzet zárja le a művet. A többszörös ál-zárlat azt érzékelteti, hogy a táncnak sosincs vége, nem lehet abbahagyni. Ezúttal is felfigyelhetünk a karakteres, „mosóczi” karhasználatra, amely hangulatilag aláhúzza, felerősíti a mozgásokat, illetve a kimerevített pillanatképeket. Az is egyéníti az alkotót, ahogy a táncos mozgásban rejülő lehetőségeket kiaknázza egy-egy emberi kapcsolat, szituáció felvillantására.

Zsuráfszky Zoltán *Halottas* című művét a *Szegedi* József Attila Tudományegyetem és Olajbányász táncegyüttese részére komponálta. A mű

ragyogó alapötlete a humorban gazdag, időnként vaskos halottasjáték és a valódi halottasjáték párhuzamából fakad. Gyönyörűek a második tétel halottasjáték énekei, bár talán kissé hosszúvá teszik a kompozíció részleteit. A két hangulati végetlet harmadik tételként egy nagyon költői táncrész oldja fel. Nem kötődik szorosán az első két tételhez, viszont automatikusan is konklúziójukká válik: hirdeti az élet szépségét, folytonosságát, az emberek egymásrautaltságát, összetartozását örömben, bánatban.

A *Dunaújvárosi* Vasas Táncegyüttes (együttesvezetők: Neuwirth Annamária, Szögi Csaba) Énekes István: *Skaliczki* című művét mutatta be, egy nagyon szép, három tételes cigánytáncot. A tételek asszociatív szálon kapcsolódnak egymáshoz. Az első tételben, öt férfi és egy nő táncában a nő kapcsolatot próbál teremteni egyikkel is, másikkal is, de nem sikerül. Nem derül ki, hogy a nőnek nem felel meg egyik sem, vagy a férfiak nem hajlandók elszakadni saját közösségüktől (táncuktól). Néhány pillanatra a nő utánozza a férfiak táncát, de nem tudni, hogy gúnyolja-e, vagy hasonulni próbál hozzá. Miután nem sikerül közösséget találnia, távozik a színről. A második tétel botolóimitáció. A táncot bot nélkül járók, de érezhetően nemcsak a bot hiányzik a táncból, hanem a nő is. A harmadik tételben temetőben találjuk magunkat, ahol az öt férfi kalapját levéve tiszteleg egy sír előtt, majd felhangzik az „Oda vagyok magáért, a fekete hajáért!” kezdetű dal. Ez ismét az első tétel nő szereplőjét idézi. Nagyon szép, kerek egész produkciót láttunk, de a második és harmadik tétel ismeretében az első rész dramaturgiailag tisztázatlannak tűnt.

Erdélyi Tibor – Györe Zoltán: *Verbunk* című művének sikerét nemcsak a végső taps jelezte, hanem a táncot végigkísérő önfeledt nevetés is. A koreográfus *verbunk*-paródiát készített, s a modoros sallangokat a műben a csizma testesítette meg. A tánc kezdetén négy meztelén férfi érkezik, hóna alatt hozva csizmáját. *Verbunkost* járnak egymás kedvére, ezúttal heccelve a színen lévő csizmás társukat. Aztán ők is felhúzzák lábbelijüket, s immár csizmában, sorra megjelenítik a tánc más szempontból modoros *verbunkok*at. Eredetileg csizmás társuk megunja a heccelést. Elfogadva, hogy a modorosság valóban a csizmában rejlik, megszabadul lábbelijétől. Büszkélkedik, hogy már ő is csizma nélkül táncol, de mikor helyét változtatja, a mellé rakott csizma – ügyes színpadi trükk segítségével – makacsul követi. Futásnak ered, de mindhiába, csizmája kitartóan követi. A művet az Építők *Vadrózsák* Táncegyüttesének előadásában láttuk. A koreográfia sikerében jelentős szerepet játszott a minden poénra reagáló zenekíséret, s a kiváló előadói kvalitású táncos gárda.

Fábry Zsuzsa

Gyermekünnep felnőtt szemmel a Budapest Sportcsarnokban

Nem tudom, hogy az oktatásügy felelős irányítói, szakigazgatási és mozgalmi vezetői tudtak-e a „Gyermektánc” és népzenei pályázat” kiírásáról, figyeltek-e a területi versenyekre, a december 7-i budapesti döntőre és a nyolcadik sportcsarnoki bemutatóra. Ha nem tudtak róluk, értékes pedagógiai tapasztalattal és felelhetetlen esztétikai élménnyel váltak szegényebbé. E bemutatókon minden írásos beadványnál, elméleti tanulmánynál pontosabb, szemléletmódot is megváltoztató élményben részesültek volna mindazok, akik a gyermektáncot (jó esetben!) tájékoztatanságból tartják távol az általános iskolai oktató-nevelőmunka tervéből.

A Magyar Úttörők Szövetsége és a Népművelési Intézet közös pedagógiai – koreográfiai – zenei pályázatán 79 tánc csoport és 8 gyermek népzenei együttes vett részt. Gondoljuk meg: ha átlag 40 fős csoportokkal számolunk, ez máris 3160 gyermek részvételét jelenti, bár a csoportok többsége 60 fővel lépett színpadra. Kevés kivételtől eltekintve nem a pályázat hatására szerveződtek az együttesek! A felszabadult játékokon és táncolási-módon még a tájékozatlan kívülről is észrevehette, hogy a néptánc és népzene a gyermekek életének mindennapjaihoz tartozik.

A december 7-i budapesti döntőn a 25 pályázati koreográfiát 23 együttes mutatta be a zsűri előtt. (A zsűriben Pór Anna, Simai Zsuzsa, Keszler Mária, Lázár Katalin, Olsvai Imre és Timár Sándor foglalt helyet, Pesovár Ernő elnökletével.)

Nem kis szervezési feladat volt ilyen nagyszámú koreográfia, és öt önálló hangszeres együttes zökkenőmentes bemutatása. A lehetetlennek tűnő vállalkozás mégis sikerült, s a délutáni verseny estére időcsúszás nélkül véget ért. Az előadást egyetlen kislő zöreje vagy színpadtechnikai zökkenő sem zavarta meg. Történt pedig mindez úgy, hogy nem láttam vagy hallottam „porosz módszert követő” nevelőket, csak boldog, izgatott, nagyon szép gyerekeket, tanítványaikért szorító csupaszi pedagógusokat és kísérő szülőket. Ugyanez ismétlődött meg a szombat délelőtti bemutatón a Sportcsarnokban, ahol megközelítően 5000 néző előtt, közel 950 gyermek-előadót néztünk nemegyszer a meghatottságtól könnyes szemmel. Szeretnék is minden gyermeknek, pedagógusnak és alkotónak köszönetet mondani a bemutatón kapott élményért, sőt a pályázati kiírónak is.

A gálaműsor előtt december 8-án Benkő Éva, a Népművelési Intézet igazgatója és F. Tóth Mária, az Úttörők szövetség munkatársa ismertette a pályázat eredményét és adta át a díjakat.

Pedagógiai díjakat kapott: Angyal László a kazári, és Kondora István, a sárvári csoport vezetője, továbbá a szekszárdi csoport oktatója,

Kapás Júlia és Salamon Ferencné, a martonvásári Százszorszép gyermekegyüttes vezetője.

A táncgyűttek és koreográfiai díjak sorában Berettyóújfalui Bihar együttese, a Büki Általános Iskola és Művelődési Ház gyermekcsoportja, a Nagylóci Művelődési Ház és a Csopak Általános Iskola „Kaláris” táncgyűttese, valamint Tata Megyei Művelődési Központja kapott elismerést.

Magasabb fokozatban a Forrói Művelődési Ház gyermekcsoportja, a Gyomaendrői gyermekcsoport, a Bp. Alsóerdősor úti Ált. iskola és a Csepel Táncgyűttes úttörőcsoportja nyert díjat.

A legmagasabb fokú honorálásban a derecskei „Cibri” táncgyűttese, a Kalocsa gyermekgyűttese, a „Kamaszka” táncgyűttese (Visznek), s a Szekszárdi néptáncgyűttes utánpótlás csoportja részesült.

Érdemes megjegyezni, hogy amíg a felnőtt csoportoknak készített koreográfiai kompozíciók sorozatát csupán esoterikus, ezáltal a játék és a táncfűzések dramaturgiája szinte maradéktalanul kialakított színpadi formákban érvényesült. A koreográfiai sem állították a gyermekek életkorukat és játék készségüket meghaladó feladat elé. Olyan természetes és egyszerű, mindennapi játékokból épültek fel a koreográfiai, hogy szinte nem is hittünk a szemünknek.

Tóth Ferenc: „Gólya, gólya...” c. összeállításában élénk varázsolta a zombékos tópartot gólyákkal, békákkal és tavaszváró kislányokkal. Az állatutánozó játékok és kiszámolók olyan természetes örömmel és spontaneitással éledtek újra a színpadon, mintha ott, abban a pillanatban találnák ki a gyerekek. A színpad rendje azonban nagyon is tudatos, eredményes pedagógiai munkáról vallott. Azt hiszem, Kalocsán a játék a nevelés legfontosabb és alapvető eszköze.

A tatai Megyei Művelődési Központ csoportja elsősorban azzal fogott meg, hogy milyen gyönyörűen, tisztán énekelnek a gyerekek. Kun Lajosné: Luca-naptól farsangig c. összeállításában figyelembe vette a kislányok és lányok mozgás-készségének különbségeit, s úgy építette fel a játékok fűzéseit, a páros tételket, hogy nem érzékeltük tánc tudásuk eltérő voltát.

Lelkes Lajos a *Törökös-ének* színpadraállításában nagyszerű karaktereket választott a „törökös” szerepére. A koreográfia első mozzanatait ugyan kissé megjedtem, hiszen a kun verbunk kemény, feszes belső tartása még meghaladja a kamaszodó fiúk előadói erejét. A koreográfus azonban gyorsan átlendítette ezen a nehézségen táncosait: éppen csak felviláglantotta a majdani tánc lehetőségeit, s az alsóerdősori együttes a játék, a törökös lazább, kö-

teltlenebb, egyéni variációkra is lehetőséget adó táncmondadatait már jó stílusban, elhithető lendülettel tolmácsolta.

A nagylóci gyerekek előadásában – Braun Miklós: *Táncok Sárközből* – olyan madoccai verbunkot és csárdást láttunk, hogy bármelyik arany fokozatú felnőtt együttesünkkel is kiállná a versenyt. A verbunkot egy olyan, 7–8 év körüli kis szólista vezette, akire csak a nagyon is elkoptatott „fantasztikus” jelző illik. Egyszerűen „elvitte” a néző szemét.

Csopakról a leánykarikázó – Osskó Endréné: „Azért jöttünk...” – gyönyörű sudár leányaiknak szépsége, nemes egyszerűsége maradt emlékezetes.

A dunántúli táncmozgalom egyik erőssége, Szekszárd táncegyüttesének utánpótlás-fiainak előadásában Szabadi: Regölése nemesen egyszerű, áhítatot is keltő mozdulatfolyamattá formálódott, a bemutató legszebb pillanataként. A 13–14 éves előadók átélten közvetítették e pillanatok mélységét és szépségét.

Visznek község neve jól cseng a gyermek-táncmozgalomban. Novák Ferenc Betlehemesével ismét bebizonyították, hogy a pedagógiai munka eredménye nem a település nagyságától, lélekszámától függ. Az alig 200 tanulót számláló iskolából mintegy a gyermekek 50%-a vett részt a karácsonyi szokás előadásában. Novák Ferenc ismét valami nagyszerű színpadi játékot szervezett: láttatta és újraélesztette a hagyományt. Nem hiszem, hogy valaha is elfelejtjük az újszülöttek táncokat ajándékozó leánykéket, s különösen a verbunkot prezentáló táncost. Boldogság, öröm, áhítat uralkodott a kis kamasz táncában. S hogy mindez 5000 néző előtt is megjelenhetett, ahhoz olyan értő pedagógus is kellett, mint Csombok József.

Mindenkit nem említhettem meg, erre most nem volt mód. De remélem, az együttesek ugyanolyan hittel, meggyőződéssel folytatják tovább is munkájukat, mint eddig is tették.

Kövágó Zsuzsa

Jubiláló együttesek

A Táncforum novemberi előadássorozatában két jubiláló együttes, a Nemzetiségek Köz-

ponti Fáklya Táncegyüttese és a Somogy Táncegyüttes műsorát láthatta a közönség. No-

vember 19-én és 20-án a Nemzetiségek negyedszázados, 26-án a somogyiak 35 éves

„Öregek tánca”
(Magyarossy felv.)

fennállásukat ünnepelték. A két együttes két különböző módon összeállított műsorral, kétféle felfogásban emlékezett évtizedekben mérhető munkásságára.

A Nemzetiségi Együttes az elmúlt 25 év folyamán meghatározó, iránymutató szerepet játszott a néptáncmozgalomban. Túl azon, hogy gyűjtötte és ápolta a magyarországi nemzetiségek táncait, szokás- és dallamvilágát, jelentős szerepet vállalt a táncműzsgalom létrehozásában és terjesztésében, s nem utolsósorban élen járt a néptáncnak más mozgásformákkal való társításával. A kiszélesített formanyelvből készült koreográfiák időszerű, általános mondanivalójával a hazai táncszínház megteremtéséhez is hozzájárult.

Az együttes megalapításától napjainkig Kricskovics Antal pedagógiai és koreográfiai munkássága határozta meg a csoport koncepcióját, művészi arculatát. Együttes és alkotó szoros köteléket alkotott, bár ezek a szálak az utóbbi két-három évben mintha engedtek volna feszességükből. A Gyermekszínházban megtartott ünnepi műsorok legalábbis mintha erről árulkodtak volna.

A kétrészes műsor kissé hosszúra sikeredett első felében nemzetiségeink táncából, dalaiból és zenéjéből – mintegy felmutatva az együttesnek ezt a profilját – kaptunk ízeli-

Lakodalmas (Ágoston felv.)

tőt. Az összeállítás sajnálatosan nem adott többet a feladatok felsorolásánál. A felvonlatott koreográfiák nem győztek meg arról, hogy a néptáncmozgalom kivívott eredményei a nemzetiségi anyaggal foglalkozó alkotók munkájában megfelelően gyümölcsözne. Pedig az eredmények kivívásában ez az együttes is erőteljesen részt vett.

Wenczl József *Döngölös polkája* nem vállalkozott sokkal többre a táncok felsorakoztatásánál, Szilcsanov *Pozsdi-*

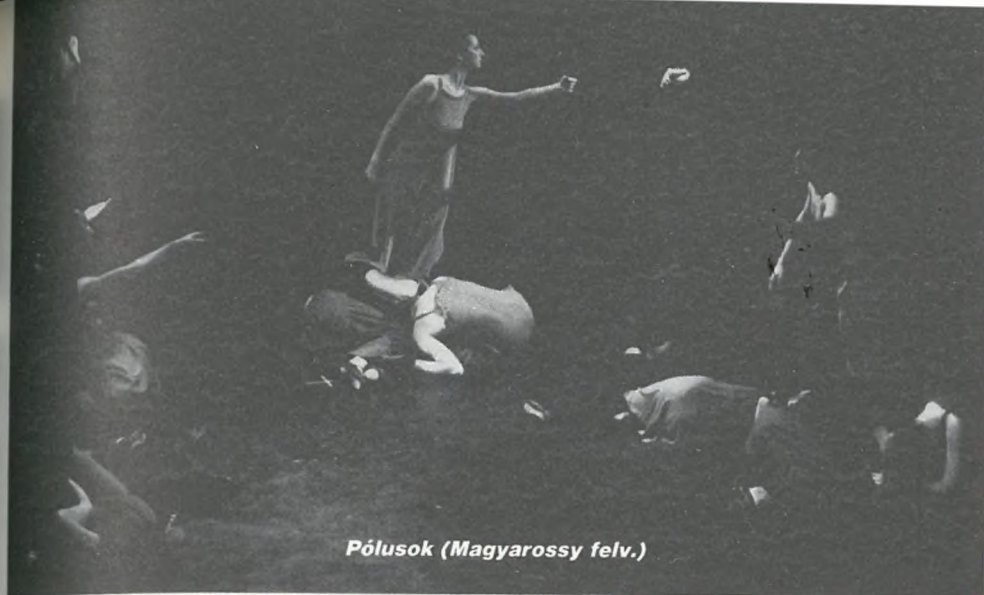
sovcei páros-át a koreográfia egyhangúságát, hibáit nem fedtető gyenge előadásban láttuk. Ennél jobban sikerült a másik szlovák tánc, a *Felsőgaravölgyi táncok* (Kovácsovic), mely erőteljes ritmuskíséretével mintha a táncosokat is felrázta volna az előadás nagy részében uralkodó fáradtságból, fásultságból. Maninger *Zsok-jából* is hiányzott a koreográfiai megmunkálás alapossága; a táncrendek felsorakoztatása vázlatzerűnek tűnt, s bizony a stílusos előadás is jobban elkelte volna. Régi alkotás ugyan, de most is szívesen láttuk Kricskovics *Sokác lakodalmat*, melyben Dancs Ágnes és Katona György tolmácsolta az ifjú pár szerepét kedvesen, meggyőzően. Igazi élményt valójában az alapító tagok *Kopacska* tánc nyújtott: a többlet kilókat, pocakokat, ősz hajszálakat feledtetni tudta a nyolc férfi ifjú szívvel, lelkesedéssel előadott tánc.

A táncok közé ékeltek ének- és zeneszámok hosszúságuk és érdektelenségük miatt csak a műsort nyújtották. Közülük leginkább a két férfi – Dékity Márk és Zsuzsity Marin – dalmát dala és a Kóló zenekar délszláv dallamai jelentettek élményt.

A második részben négy tánc azokat az éveket idézte

Kricskovics Antal a jubiláló együttes előtt

Pólusok (Magyarossy felv.)

fel, amikor mindig született egy-két kiemelkedő, néha nagy port kavarázó, de lényegében időt álló koreográfia. Most ezek is halványabbnak bizonyultak régi fényüknél, nem a koreográfiák értékének változása, inkább az előadói hit, lobogás hiánya miatt. Pedig megszoktuk, hogy művei előadásához Kricskovics még vendégalkotóként is olyan atmoszférát tudott teremteni, mely kiteljesítette, sőt megemelte az alkotások értékét. Most a művek kiválasztása nem annyira koncepciózus átgondoláson, mint inkább a fel-

újítás pillanatnyi lehetőségein alapult.

A *Pólusok* két ellenpont, a jó és a rossz, a túlerő és a ki-sebbség – ha úgy tetszik: a nagy hal és kis hal – problematikáját boncolgatja. Az ábrázolt viszonyokban legfőbb kérdés, hogy hogyan tudja az egyén megvalósítani önmagát, hogyan tudja megoldani az „ember az embertelenségben” oly gyakori dilemmáját. A koreográfia a megoldhatatlannak tűnő kérdésre csak sejteti a választ a sodró lendületű, groteszk mozgású tömeggel birkózó férfi magáramara-

dottságával. *Pászti Péter* kiváló előadói és táncos felkészültségével egyaránt érzékelte az aggodást csoportjáért, egyéni vívódásait.

A *Páris almája* kellemes kivételként a humor eszköztárát használja úgy, hogy a mitológiából jól ismert téma földi viszonyok között nyer földi megoldást. Az almáért versengő három nő bármennyire töri is magát a gyümölcsért, hoppon marad, a férfi egyszerűen megeszi az almát. *Maros Anna* olyan virtuozitással, vérbő játékkal táncolta végig a koreográfiát, hogy az igazi Páris bizonyára neki ajándékozta volna a jutalmat.

A mitológiai *Sisyphos* egyéni sorsa Kricskovics koreográfiájában általános érvényű kérdéssé válik. Nem az viszont a mű befejezése, mert a fejjel falnak rohanás, az önpusztítás túlságosan egyéni megoldásnak tűnik, az élet ránk nehezedő terheivel szemben. *Papavaszilliu* Filipasz a látott előadáson kicsit erőtlennek hatott, s így még inkább érezhetővé vált a koreográfia szűk mozgásvilága, ritmikai egyhangúsága.

Az előadást a *Carmina Burana*, Kricskovics klasszikus értékű műve zárta le. A koreográfia szerkesztése, a kétfele világ ábrázolására felhasznált mozgásanyag, továbbá a zenei választás emeli ezt az alkotást a legjobb koreográfiák közé. *Maros Anna* sokad-

Az együttes veteránjai

Leánytánc (Magyarossy felv.)

Jókai verbunk

Leánytánc (Ágoston felvételei)

szor is ragyogóan oldotta meg feladatát, *Ember Tibor* viszont kissé túljátszotta szerepét.

A jubileumi műsor nem adott választ olyan fontos kérdésre, amely – gondolom – az együttes sok fiatal és tehetséges táncosát is izgatja: merre tart ez az együttes, s mi lehet az oka, hogy pillanatnyilag ilyen mértékű megtorpanás tapasztalható. Pedig a válasz fontos, s egy ilyen rangos együttesnél szükséges is, hogy a holtpontra átlendülve az elkövetkező huszonöt évét eredményesen indítsák.

A *Somogy* táncegyüttes jubileumi előadása a Budai Vigadóban azzal nyújtott többet, hogy egyértelműen kirajzolódott az együttes arculata, jövője is körvonalazódott. Az együttes vezetője, *Mosóczi István* az ünnepi műsort saját munkásságának, jelenlegi együttesének bemutatására is felhasználta, szerencsére olyan természetes módon, annyira beépítve a *Somogy* műsorának egészébe, hogy ezt nem róhatjuk fel negatívként. Igaz, emiatt a jubileum kicsit koreográfiai portré-műsorként jelent meg.

Az előadást a két meghívott együttes, a *BM Duna Tánckara* és a *Szentendrei Művelődési Központ Táncegyüttese* indí-

totta. A *Duna* férfitáncosai a *Jókai verbunkot*, a *szentendrei* lányok *Karikázót* mutatták be. Mindkét koreográfia *Mosóczi* erőteljes, lendületes alkotómódszerét bizonyította, viszont a *verbunk* a csoportos férfitánc gazdagabb formai kidolgozásával, a *leánytánc* a *karikázók* hangulati váltásainak színezésével maradt adós. A néha erőltetettnek, túlzottnak ható dobogások a megszokott szerkezeti felépítésben idegennek hatottak.

A *Szegedi Szakszervezeti Fesztiválra* készült *Szvit* öt táncot foglalt magába. A különálló számokat a koreográfus ropant színvonalas megformálásban, ragyogó ötletességgel fogta össze. A férfi-lány és párostáncok olyan simán, egymásból kibontva és egymásra visszautalva bontakoztak ki, hogy szinte észre sem vettük, s már az önálló kompozícióban gyönyörködhattunk. Biztos anyagismeret, lendületes előadásmód jellemezte a *szvit* párostáncainak – a *Délalföldinek* és *Ugrósnak* – előadását; a férfitáncok közül a *legényes* térformáinak változatoságával, gazdagságával, a *Tapsos* pedig virtuóz, lehengető előadásával aratott sikert. A lányok *Galga-vidéki ka-*

rikázója a játékos és táncos elemek változtatásával, összekötésével adott többet a megszokott *karikázóknál*.

A második féldíj kezdő koreográfiája, a *Pergetve* finom humorral indította útjára öt férfi táncát, majd mondanivalójuk eltáncolása után visszapergette őket kiindulási helyzetükbe. A *Leánytánc* mezítlábas, üde lányai táncukkal a fiatalság és barátság stációit érzékeltették a kötődések és elválások ábrázolásával. A *Duna* együttes táncosai tolmácsolták a következő két művet, a *Párost* és a *Székely legényest*. Ezekből a táncokból már hiányzott az első féldíj számainak ereje, lendülete. Nem értettem igazán a *Párost*. A mezítlábas fiú sündörgése a pár körül jelenthette azt is, hogy ő is egy ilyen kapcsolatra vágyik, de jelenthette a lány iránti vonzódását is.

A műsor zárószáma, a *Balлада* bemutatója óta mit sem vesztett erejéből.

Az együttes fiatal táncosai a közelmúlt eredményeivel adóztak elődeik munkásságának. Reméljük, hogy nem veszítenek az előadáson látott táncszeretetükből, lendületükből. S bízunk abban is, hogy *Mosóczi* nem hagyja el őket két újabb együtteséért.

Zsédényi Mária

Eleve tudtam, hogy a *XI. Formációs Táncbemutató* alkalmából olyan rendezvényre megyek, ahol a szervezés és vendégfogadás magasiskolája vár. S ami manapság különös érték: nagy méretei ellenére is a rendezvény egyre természetesebb, egyre bensőségesebb. Az izléses és elegáns, csupán hófehér drapériás dekoráció előtt az emelvényen egy fekete zongorán hangzott el a közönségcsalगतó dzsesszszám. A két műsorközlő, *Csáki Emília* és *Papp Endre* szép magyarsággal közölte a szükséges információkat, s a jól összefogott szakmai ismertetőket. Ezt érdemes kiemelni, hiszen gyakran feszengtünk már táncversenyek nézőterén a műsorközlők intímpistás közlései, vagy éppen saját személyüket előtérbe helyező viselkedések miatt.

A miskolci hangtechnikusok is megtették a magukét: ezúttal felülkerekedtek a visszhangos sportszarnok rossz akusztikáján. Már csak azon kellett izgulnunk, hogy milyen lesz a fellépő csoportok színvonala.

Szerencsére mindjárt az első délutáni előadás után megnyugodhattunk: talán még soha ilyen színvonalas csoportfelvonulást nem látunk ebben a műfajban. Nem csupán a lelkes, főleg iskolásgyermekből álló nézősereg tapsolt szívből a fellépőknek, a zsüri sem tartotta tisztjével összeegyeztethetetlennek, hogy elismerően verje össze tenyerét. S egyre lelkesebben tettük, hiszen nem is lehetett nem azonosulni a szombat délutáni, majd esti gálaelőadások zsűfőliség telt házainak tetszésnyilvánításával.

A vasárnap délelőtti szakmai konferencián „kénytelenek voltunk” sokkal több szakmai pozitívumot elmondani, mint eddig bármikor. Akadt azért „de” is. Nézzük most csoportonként, ki mit hozott, hogyan mutatkozott be?

Elismeréssel kell szólni a miskolci Városi Művelődési Központ *Ködmön* csoportjáról. Amikor a város elkezdi a formációs táncbemutatókat, nem volt saját csoportja, csupán egy új táncágnak kívánt otthont adni, segítséget nyújtani fejlődéséhez. Azóta létrehozták a középiskolásokból álló *Ködmön Együttest*, amely – a diákcsoportok ismert problémái ellenére – mind technikailag, mind a kiválasztott művek előadásában évről évre fejlődik. Örömmel láttuk, hogy a szaktudással és ízléssel választott idegen koreográfiák mindenkor igényes betanítása után az idén *Fügczykyné Balogh Mária* saját kompozícióival is jelentkezett. *Nyitótáncát* a felszabadulás 40. évfordulójának gondolatkörében foganat szándékkal, a műfajnak és csoportja színvonalának megfelelően komponálta meg. A nemzeti, illetve kék zászlókkal és piros virágokkal táncolók szép téralakzatokat formáltak, a zene és a tánc dinamikai árnyaltsága pedig az egész rendezvénynek új megvilágítást adott. Szerencsés volt a műsor utolsó számaként bemutatott *Rocky-juk* is, melyben a csoport életvidámsága olyan felszabadult, „közönségközeli” hangulatot teremtett, hogy a nézők percekig állva tapsoltak.

A *Savaria* Táncegyüttes talán minden eddiginél jobban rászolgált az elismerésre. Nem hoztak új számokat, de a *Csa-csa-csát*, a *Szambát* és a *Klasszikus diszkót* olyan kicsiszolt formá-

ban mutatták be, hogy szinte újak hatottak. Eredményük annak a következetes, igényes pedagógiai munkának köszönhető, amelyet *Rimányiné Kiss Anikótól* megszoktunk. Mostani sikerük mögött persze a jó pedagógus tehetségén, akaraterején túl ott áll a csoport felkészülése is, a kemény technikai órák, és a régen „tudottnak” vélt kompozíciók állandó javítása.

Új szint hozott a *Rimányi Judit* és *Pál László* részére komponált *mambó-kettős*, melyben *Rimányiné* a zene hangulatait a két ember kapcsolatában lejátszó érzelmi hullámszám fogalmazta meg. Szombathely élvonalbeli párosa ereje teljében, elismerésre méltó táncos kifejezéssel és karakterformálással mutatkozott be.

Az ismert és elismert csoportok mellett mindig nagy érdeklődés fogadja az előzőr jelentkezőket is. A *Fejér Megyei Művelődési Központ* fiatal formációs csoportja *Báni Magdolna Bécsi keringőjével* mindvégig vonzotta a tekintetet. A csoport technikai szintjén komponált, áttekinthető, plasztikus képekkel megoldott szám valóban igényes bemutatkozásként hatott.

Még egy kedves, fiatal együttesnek örvendtünk, az *újpesti Ady Művelődési Ház* formációs csoportjának. Az együttes ugyan már másodszer jelent meg Miskolcon, de láthatóan megismerni való mutatkozott be: *Földházy Péter* kompozícióival. Földházy szerényen, de jó arány-és formaérzéssel nyúlt a *Szambához* és a *Rock'n roll*-hoz; táncosai ügyeltek a tiszta terekre, ám kissé elfogódottan mozogtak a parketten.

Két „öshonos” résztvevőnek: a *szeghalmi Városi Művelődési Központ* és a *jászberényi Hütőgépgyár* formációs csoportjának különösen örvendtünk, mert ők a táncág kezdetéhez nyúltak vissza: *Francia négyest*, *Palotást* és a *Szöllősy féle Körmagyart* mutatták be. A szeghalmiaknál *Csáki Emília*, a jászberényieknél *Molnár Anna* és *Molnár József* újralkotó-betanító munkáját méltathatjuk. Örvedetes, hogy fiatal táncpedagógusaink nem csupán kötelező vizsgaanyagnak tekintik a táncág tradícióinak a megismerését. Vállalkozásuk azért is tiszteletre méltó, mert ezekben a táncokba a mi korunktól eltérő tánc-és izlésvilág miatt sokkal több művelődéstudás, pedagógiai munkát kell fektetni, mint egy-egy divattánc megformálásába. Arról nem szólva, hogy a mai néző sztereotípelethez szokott füle furcsállná a zenekíséretet egyetlen hangszeren. A francia négyes és a palotás zenéje lemezen nem kapható, így a Molnár-testvérpár a jászberényi kamarazenekarhoz fordult. Nem csak tánc történetből és történelmi társastánc ismeretből, hanem talpraesettségből és a helyi szervekkel való jó együttműködésből is jellese vizsgáztak. Közben a jászberényiek sem csupán egyszerű, ám stílusos jelmezeikkel érzékelítették, hogy egy századdal korábbi táncokat mutatnak be, hanem az előadói stíluskövetelményeknek is csaknem maradéktalanul eleget tettek. Példának említhetném a szépen megoldott pas marchékat, a lefeszített lábfejeket, a vis-á-

vis-k kapcsolatát. A zsűrinek azonban már fel kellett hívnia az előadók figyelmét a plasztikusabb karvezetésekre, a hangsúlyosabb pózokra, a lányok korhű jelmezhez igazítandó frizurájára, a szeghalmi legények körében pedig a férfiasabb táncmódot is szorgalmaznia kellett.

A zsűrinek úgy kellett gazdálkodnia a felajánlott díjakkal, hogy e jó mezőnyben elismerhesse mind az új műveknél a koreográfiai, a régebbieknél a pedagógiai munkát, mind pedig az együtteseknél honorálhassa az előadói teljesítményeket. A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Táncanítók Munkaközössége a nemrégien elhunyt *Balogh Sándor emlékére alapított Vándordíjjal* az újabb elismerés lehetőségét teremtette meg. Ezt a díjat a Miskolcon először szereplő és legjobb összteljesítményt nyújtó kollektívának szánják. Elsőként a *székesfehérváriak* kapták meg a vándordíj kisplasztikáját és Szanyi Péter szobrászművész plakettjét.

A kiemelkedő együttesi teljesítményéért a

Savaria Táncegyüttes, a miskolci Ködmön, a szeghalmi formációs csoport és a budapesti Ady Művelődési Ház csoportja; a kiváló pedagógiai munkáért Rimányiné Kiss Anikó, Csáki Emília, Molnár Anna és Molnár József, valamint Földházy Péter részesültek pénzjutalomban. Koreográfiai díjat kapott Fügeczkyné Balogh Mária a Nyitótáncért és Bánfi Magdolna a Bécsi keringőért.

Az idén nemcsak a magyar csoportokkal lehattunk elégedettek, mert a külföldi vendégek is szép számokkal jelentkeztek. Csehszlovákiából a kassai *Rytmus* és a brünni *Starlet* formációs csoportok, Dániából pedig az *Aarhus-i* gyermek, ill. ifjúsági csoport táncosai színesítették a műsort. A programról pedig általában szólva csak örvendetesnek minősíthetjük, hogy Miskolcon évente visszatér a lehetőség, s így a nagyszámú, lelkes közönséggel együtt a legjobbak bemutatóján mérhetjük le a fejlődést.

Kaposi Edit

A Real Musical Dunaújvárosban

Világhírű spanyol táncegyüttest láthatott a közönség novemberben öt magyar városban: Budapesten, Debrecenben, Győrben, Dunaújvárosban és Miskolcon. Bejárták az egész világot: Mexikó, Argentína, Brazília, két ausztráliai turné, Japán, Kína, Thaiföld, Jugoszlávia, két turné a Szovjetunióban és az Egyesült Államokban, majd Brüsszel, Vence, Genf, London, a veronai Aréna, s a párizsi Theatre des Champs Élysées négy szezonja után érkeztek hozzánk.

Dunaújvárosban a Bartók Béla Művelődési Központban még a pótszékek is megteltek az előadásra. Az együttes a műsor első részében a *Sevillai szimfóniát* adta elő, és a szünetben máris szóra birtam Luis Perez *Devilát*, az együttes művészeti vezetőjét.

— Klasszikus spanyol táncokat adunk elő, melyekbe a folklorisztikus elemeket is beépítem. Az itt fellépő táncosok többsége fiatal, az együttesben alig hat hónapja táncol. Madridi táncstúdiómból hoztam őket a Real Musicalba. Ugyanúgy gyermekkoruk óta kötődnek a tánchoz, mint én. Érettebb, virtuóz táncosaim egyébként bármilyen táncot elő tudnak adni; különösen a két szólótáncos: La Tati és Paco Romero. La Tati például

megkapta a sevillai és venezuelai nagydíjat is, más elismerések mellett.

A szólótáncosokat öltözőjükben kerestem fel.

– Beleszülettem a táncba – nevet rám *La Tati*. – Auto-didakta módon tanultam, képeztem magam. Sok neves partnerem közül kiemelkedik Jose Greco, akivel egy évig táncoltunk együtt. Saját kisegyettesemmel az NSZK-ban szerepeltünk hosszú ideig. Luissal rendszeresen dolgozunk együtt, immár tizenkét éve. Tanítok is, jelenleg a Nemzeti Balettnél adok órákat. Számomra a flamenco a leg szebb tánc a világon. Márciusban Japánba utazom a programmal, hathetes vendégszerelésre.

– Madridi vagyok és szinte első lépéseimet is táncolva tettem meg – folytatja a beszélgetést *Paco Romero*. – Tizenöt évesen már Antonio (aki nem azonos Gades-sal) együttesében táncoltam. Később saját társulatot alakítottam, de amikor Antonio hívott első táncosnak, újra mentem. A magyarországi turné előtt egy héttel még a Spanyol Nemzeti Balett szólótáncosaként dolgoztam. Megkérdeztek és én szívesen mondtam igent Luis felkérésének.

A műsor második részében „A cséplés” az andalúziai emberek napi munkáját mutatta be. Az előadók szinte egymás örömére járták a flamencót. A táncosokat újból és újból visszatapsoló közönség látható, hogyan jelenik meg táncban az élet és halál, a szerelem és gyűlölet, öröm és bánat, sőt a munka, a játék és az imádság is. Úgy tűnt, mintha a spanyol embernek minden alkalmat adna az énekre és táncra, ahogy Luis Perez Devila mondta:

– Spanyolországban mindenhol táncolnak: faluban és városban, tereken, utcákon, udvarokban, kertekben, bárókban és néha még a templomokban is... *Kép és szöveg:*

Timár Mátyás

HÍREK HÍREK HÍREK HÍREK

A Győri Balett öt éves fennállása alkalmából az őszi gálaestet rendezte. Az ünnepi műsorban a győri táncosok mellett vendégművészek is felléptek: a Pécsi Balettből Bretus Mária, Zarnóczai Gizella, Hetényi János és Solymos Pál, valamint az Operaház magántáncosai: Pongor Ildikó, Szabadi Edit, Dózsa Imre és Kehézi Gábor.

Ismét az új Nemzeti Színházért. Szolnokon, az új Megyei Művelődési és Ifjúsági Központban két népzenei együttes és hat táncospart – köztük a Tisza Táncegyüttes – adott két alkalommal műsort november közepén. A fellépő együttesek az előadások és a „jegyes” főpróba bevételét, 17 400 forintot a Nemzeti Színház építésére ajánlották föl.

Csak tizenhat éven felülieknek! – hirdették Geszler György *Táncfények* című műsorát Békéscsabán, november elején. Mi sem természetesebb tehát, hogy a korhatáros programnak az ifjúsági és úttörőház adott otthont. A szórakoztató revüműsor alatt egyébként valóban nem lehetett unatkozni, bár a látványos produkció „sokaknak csalódást okozott” – adta hírül a Békés Megyei Népújság. Talán csak nem azt a „magas művészi értékű élményt” hiányolták a csabai nézők, amellyel ez a műsor – a kellemes szórakozáson túl – korábban a miskolci közönségnek szolgált?

Őszi Utazások. Október végén NSZK-beli meghívásnak tett eleget a *szigetszentmártoni német* nemzetiségi táncospart. Ugyancsak október végén rendezték meg Grazban a hetedik szövetségi néptáncálkózót, amelyen a svéd, NSZK-beli és svájci vendégegyüttesek mellett a pécsi *Leővey Klára gimnázium* német tagozatának táncospartja szerepelt. A szarvasi *Tessedik* néptáncegyüttes november közepén viszonzta a lengyelországi Swarni együttes magyarországi látogatását. A szarvasi táncosok Nowy Targban, Zakopánában és Krakókban léptek fel. Szintén a hónap második felében indult tíz napos turnéra, Csehszlovákiába a *tatabányai Bányász* táncegyüttes. Utazása során Uhraske, Gottwaldov és Luhacovice városokban mutatkozott be.

Jubiláló együttesek. Még a múlt év szeptemberében ünnepelte fennállásának ötvenedik évfordulóját a *Tápai Népi Együttes*. A Gyöngyösbokrta mozgalom vezéregyénisége, Paulini Béla 1934-ben szervezte meg a tápai bokrétát, s az együttes még abban az évben bemutatkozott Tápai lakodalmas című műsorával a bokrétás együttesek hagyományos budapesti István-napi találkozásán. A jubileumi ünnepeken a Művelődési Minisztérium képviselője méltatta a hagyományörző együttes félévszázados tevékenységét, a népi tánc kultúra terjesztésében végzett kiváló munkáját. Az ünneplő közönség a jubileum kapcsán rendezett fotókiállításon is nyomon követhette a nagy múltú együttes életének eseményeit. A *Pilisvörösvári Néptáncegyüttes* novemberben ünnepelte harmincéves jubileumát. A német nemzetiségű együttest ez alkalomból másodsorú jutalmazták „A Szocialista Kultúráért” kitüntetéssel, az együttes vezető *Wenczl József* pedig nívódíjat kapott koreográfiai munkásságáért.

Területi néptáncantológia címmel rendezték meg október első felében Zala-szentgróton Győr-Sopron, Vas és Zala megye legjobb együtteseinek bemutatóját. A néptáncsergészemen bemutatkozott többek között a zalaegerszegi KISZÖV és a Zala Táncegyüttes, a győri Rába együttes, a szombathelyi Ungaresca és a keszthelyi Georgikon, továbbá hat gyermekcsoport produkcióját is láthatta a szépszájú publikum.

Hivatásos együtteseink külföldön. A *Népszínház* táncegyüttese november közepén utazott Franciaországba, hogy hét alkalommal mutassa be tudását a párizsi közönségnek. Ugyancsak a hónap második felében járt a *Honvéd* együttes az NDK-ban. Műsorukon többek közt a Magyar Elektra is szerepelt. A „Barátság vonata” vitte Moszkvába és Leningrádba az SZFMH-ban működő Hungária Kamara Táncegyüttest, amely nagy sikerrel mutatkozott be a szovjet közönségnek.

A *Savaria* Társastánc Együttes november első felében ötnapos nemzetközi csapatversenyen vett részt Karl Marx Stadt-ban, ahol a legjobb párosok A és S osztályban versenyeztek, a csapatversenyen pedig a szombathelyi csoport a formációs fesztiválon mutatkozott be.

OLVASÓINK FIGYELMÉBE! A decemberi napilapokból bizonyára már értesültek olvasóink és előfizetőink, hogy 1985 januárjától a napi- és hetilapok, valamint a folyóiratok drágábban jelennek meg. A rendelkezés értelmében 1985-től a Táncművészet példányonként 13 forintba kerül, féléves előfizetése 78, egész évi előfizetése pedig 156 forint.

A *Szegedi Szabadtéri Játékok* igazgatósága november végén sajtótájékoztatót tartott, amelyen Horváth Mihály igazgató ismertette a nyári játékok végleges programját. Eszerint a Dóm téren 1985-ben a következő táncos eseményeket láthatjuk: július 26 – 27 – 28-án kerül sor a nemzetközi szakszervezeti néptáncfesztivál hagyományos gálaestjére, amelyen Novák Ferenc koreográfus-rendező munkáját *Tavaszcím* címmel mutatják be. Aug. 17 – 18-án a Győri Balett és a Magyar Néphadsereg Művészegyüttes közös produkciójában *A szarvassá változott fiúk* c. balettet tekintheti meg a közönség. Markó Iván és Novák Ferenc Rossa László és Szabados György zenéjére készíti el az új táncművet.

Háromhónapos néptánc-alapképző tanfolyamot indított a győri Megyei Művelődési Központ a néptánc oktatása iránt érdeklődő városi pedagógusoknak.

Tánc a televízióban. Lakatos Gabrielláról négyrészes portréfilmet készített Mérei Anna rendező a magyar televízióban. A kiváló táncosnőt a szonzenéklés műfajában is láthatjuk majd. *Tánc és mozgás* címet viseli az a dokumentumfilm, amelyet Radó Gyula rendezésében a televízió pécsi körzeti stúdiója készített három város táncintézéséről.

KIVÁLÓ EGYÜTTESEK. November 26-án, a SZOT székházában Győri Imre, az Országos Közművelődési Tanács elnöke átadta a Művelődési Minisztérium „Kiváló Együttes” kitüntetéseit a következő együtteseknek: a kaposvári *Somogy* Táncegyüttes, a *Nógrád* táncegyüttes, a *dunaújvárosi* munkásművelődési központ táncegyüttese, továbbá a *Kanizsa* táncegyüttes, a maratonvásári *Százszorszép* táncegy., valamint a bagi *Muharay Elemér* és a *Váraljai hagyományörző* együttesek. A kitüntetési cím végleges birtokosa lett: a *Jászsági Népi Együttes* és a kapuvári *ÁFÉSZ Hanság* népi együttese. Nemcsak a felsorolt együtteseknek gratulálunk, hanem a veszprémi Szilágyi Erzsébet Általános Iskola kisdobos és úttörő néptánc csoportjának, amelyet a „Szocialista Kultúraért” kitüntetésben részesítettek.

Markó Iván és társulata meghívást kapott Bayreuthba, az ünnepi játékokra, hogy új koreográfiát készítsen a Tannhäuser előadásához.

KÖVETKEZŐ SZÁMUNK TARTALMÁBÓL:

Jön a cirkusz!
Lengyelországi impressziók
Repertoár és bemutató
az Erkel Színházban

Maurice Béjart és Jean-Louis Barrault közösen rendezte meg a brüsszeli „Théâtre de l'ancienne Belgique”-ben a japán Yukio Mishima no-színházi tradíciókat követő öt darabját. A világhírű koreográfus-rendezőpáros munkáját a brüsszeli bemutató után a párizsi „Théâtre de Champs-Élysées”-ben is előadják.

A múlt év november 30-án Székely Tibor igazgató rövid megnyitójával indult útjára egy színvonalas kétnapos nemzetközi táncverseny, melynek a Danuvia „Gorkij” Művelődési Központ adott otthont. A megjelenteket a versenyvezető János László táncpedagógus üdvözölte, majd kezdetét vette az első napi csapatverseny.

Mind a négy csapatban három-három páros indult. Rögtön döntőt táncoltak. A zsűritagok minden egyes kör után felmutatták, hogy hányadik helyre javasolják a párosokat.

A legmagasabb „csúcsozástályban” gyakori, hogy a táncos pár vagy csak a standard, vagy a latin anyagból készül fel. Így az egyik cseh páros latinból utolsó, míg standardból első lett a csoportjában!

Az első napon a következő eredmény született csapatversenyben:

1. ROT-WEISS Tanzkreis Lipcse (1-4-1) 6. helyezési szám
2. HVDSZ „QUICK” Táncklub, Bp. (2-1-4) 7. h. sz.
3. Ifjú Gárda „FABULON” Táncklub, Bp. (3-2-2) 7. h. sz.

4. „TAKT” Táncklub, Prága (4-3-3) 10. h. sz.

A zárójelben az első szám a legjobbaké, a második a közepesé, stb. A két magyar csapat közt az 1. helyezést döntött a „QUICK” javára. A mintegy 150 nézőtől rövid bemutatókkal búcsúzott a mezőny.

Másnap délután már nagyobb érdeklődés mellett zajlott az egyéni verseny. Itt is mind a tíz táncot előadták. Végül meggyőző fölényrel nyert a lipcsei pár a külföldi útját még ki sem pihent két magyar előtt:

1. Fred Jörgens – Sabine Heyme (ROT-WEISS)
2. Kass Zoltán – Füziné Baranya Éva (QUICK)

3. Kiss Mihály – Somodi Ildikó (FABULON)
Feltétlenül köszönet illeti a HVDSZ szövetséget és a táncklub tagjait. Támogatásuk nélkül nem jöhetett volna létre ez a színvonalas verseny, mely cseh és német barátaink sok korábbi kedves meghívását igyekezett viszonzni. Kár, hogy más klubok nem emelték részvételükkel a rendezvény fényét, hiszen ez jó alkalom lett volna a nemzetközi megméretésre. Talán majd legközelebb...

Auer Pál

Kenneth MacMillan, a londoni Royal Ballet főkoreográfusa meghívást kapott művészeti tanácsadóként az American Ballet Theatre-hez. MacMillan, akitől a Stuttgarter Balett új koreográfiát kért, ettől függetlenül megőrzi londoni pozícióját.

A londoni Sotheby's cég árverésén hárommillió nyugatnémet márkának megfelelő összegért keltek el *Serge Lifar* gyűjteményének nagyrészt még a Gyagilev-féle Orosz Balett idejéből származó darabjai, közöttük V. Nizsinszkij eredeti fotográfiái, valamint Coucteau akvarelljei és Gyagilev zenei könyvtárának darabjai.

Új balettegyüttes alakult Athénban Aimé de Lignière belga koreográfus vezetésével. A *Nauszika Táncszínház* név alatt tizenhárom táncos tömörült modern kortársi koreográfiák tolmácsolására. Athéni bemutatkozásuk után szovjetunióbéli vendégjátékot terveznek 1985 tavaszára.

Antonio Gadest a nyugatnémet kritikuskó szövetsége kitüntette a „Carmen” c. film (rendezte Carlos Saura) koreográfiájáért, valamint a filmben nyújtott alakításáért.

Vendégjárás hazánkban. Szeptember-októberben számos külföldi együttes mutatkozott be, főként vidéki városainkban. A szlovákiai *Vágsellyei Nitrogénkombinát* népi együttese Várpalotán adott műsort. A romániai *Pitesti Autógyár* Dacia ének- és táncgyüttese a miskolci Avas Táncgyüttes romániai vendégszereplését viszonozta. Bács-Kiskun megye lengyel testvérmegyéjének folklórcsoportját, az *Igloopolaine* ének- és táncgyüttest fogadta. Franciaországból a *banneleci* együttes érkezett hazánkba, hogy Bonyhádon és Tamásiban izelítőt adjon a francia folklórból. Brassó küldötte, a *Furulyácska* együttes Miskolcra, majd Kazincbarcikára látogatott, ahol nagy tetszéssel fogadták a román folklór gazdag hagyományait bemutató színes műsort.

Csongrádon, a város felszabadulásának ünnepén mutatkozott be a 60 tagú jugoszláviai *Novi Becsej-i* együttes. A lengyelországi *Swarni* együttes Szarvason és Tótkomlóson lépett a közönség elé. Az NDK néphadseregének *Erich Weinert* ének- és táncgyüttese harmadszor járt nálunk. A barátság ritmusa című műsorukkal nagy sikert arattak a budapesti, gyöngyösi, váci, szentendrei és gödöllői közönség előtt. A Pesti Vigadóban október 19-én ünnepi estet rendeztek hazánk felszabadulásának közelgő 40. évfordulója alkalmából. A rendezvényen a szovjet Déli Hadsereg 140 tagú művészgyüttese bemutatta a Volga mentén c. új műsorát.

Végül a győri tánckedvelők egy indiai kisgyüttes, a Calcutta Trió előadását láthatták.

A 4. balett-világverseny Osakában

Beszélgetés Lakatos Gabriellával és Havas Ferencel

Shinzo Ohya halálhírére a pesszimisták megkongatták a vészharangot a világhírű japán balettversenyek felett. Masako Ohya asszony azonban rációfolt a kétkedőkre: negyedszer is megszervezte e szinte páratlan vállalkozást. Igaz, némileg kevesebb pompával, szerényebb körülmények között, mint még férje életében, de felülemelkedett az anyagi nehézségeken, és összehívta a világ versengésre kész ifjú táncosait, hogy összemérjék tudásukat, és művészetünk nemzetközi hírű szaktekintélyeit, hogy elbírálják: kik a legjobbak a jók között. Így találkozhattott 1984. október 2–8. közt húsz ország majdnem száz táncosa és Jurij Grigorovics elnökletével a huszonnyolc tagú zsűri, huszonegy nemzet képviselőitében.

A nagyszabású eseményről a zsűribe hazánkból meghívott

Lakatos Gabriella és Havas Ferenc adott tájékoztatást. Beszámolójuk alaphangulata a csodálatos szakmai élmények örömeiből fakadt, bár nem hallgatták el rosszállásukat sem néhány jelenségről. Íme:

— 1976-ban ért először a megtiszteltetés, hogy zsűritagnak hívtak meg Tokióba, az első japán balettversenyre — kezdte Havas Ferenc. — Következő három meghívásom (1978, 1980, 1984) már Osakába szölt. Az eredményhirdetést követő gálaműsorokat azonban a díjazott versenyzők Tokióban is mindannyiszor előadták, s a programot a televízió is közvetítette.

— Én Várnában, két éve ismerkedtem meg Ohya asszonnyal, aki borzasztó kedvesen rögtön közös fényképeket készítettett rólunk, és meghívott Japánba, az idei verseny zsűrijébe — folytatta Lakatos

Gabriella. — Őszintén szólva nem vettem nagyon komolyan a meghívást, így aztán amikor néhány hónapja valóban megérkezett a felkérő távirat, szinte meglepődve mondtam igent.

Az előző versenyekhez képest szerényebb körülmények mit sem vontak le a felejtethetetlen élményből. Igaz, a zsűri zökkenőmentes munkáját igencsak akadályozta, hogy nem a legfelkészültebb szervezők vettek minket körül; többnyire egy európai nyelvet „beszéltek”, és jó néhányszor csak a forduló előtt félórával kaptunk tőlük egy sajtócdulát a versenyzők nevével és nevezési számával, valamint a nemzet megjelölésével, amelynek színeiben indultak (mert egyáltalán nem biztos, hogy ott is születtek). De sem a műsorok, sem a zeneszerző vagy a koreográfus nem sze-

Masako Ohya Lakatos Gabriellával és Havas Ferencel, a kép bal oldalán Ju. Grigorovics.

repelt a papíron. Aztán előszóval is gyakran téves adatokat közöltek. Még szerencse, hogy a tapasztaltabb zsűritagok rögtön felismerték a valódi számot.

Újdonság volt – és nekünk egyáltalán nem tetszett –, hogy a párokat együtt kellett pontoznunk. Ez sok igazságtalansághoz vezetett. Mindenki tudja, hogy egyforma kvalitású női és férfi táncos – aki teljes összhangban pas de deux-zik és egyforma színvonalon variál – nem létezik, vagy legalábbis nagyon ritkán. Mármost a kirívó egyenetlenségeket csak úgy tudtuk elbírálni, hogy például vagy a kiváló jugoszláv táncosnőt engedték tovább harmatos partnerével, vagy el kellett búcsúznunk a ragyogó bolgár férfitáncostól, mert a balerína igen gyenge volt. Ohya asszony azzal érvelt az értékelés ilyen módja mellett, hogy ő mint közönség az összhatást élvezte egy ketősben. A néző szemével ez talán valóban így is van, de szakmai szempontból mindenképpen zavaró. Azt is közölte Ohya asszony, hogy nincs pénze külön-külön női és férfi díjakat kiadni, s ezt minden forduló előtt el is mondta köszöntőjében a közönségnek.

Az első fordulóban a táncosok tizennégy klasszikus nagy kettősből választhatták versenyszámukat (adagio, női – férfi variáció, kóda). A lehetőségek között szerepelt a Giselle II. felvonásának pas de deux-je is, amelyben a balerina technikai színvonalát nemigen lehet megítélni. Így aztán három Giselle-t is láttunk – sirtunk a megihatottságtól, és továbbengedtük a párt –, a második fordulóban pedig kiderült, hogy átszellemült, éteri választottjaink alig állnak a spiccükön! Mert itt már mindenkinek azonos feladatot, a Kalóz nagy kettőst kellett táncolnia. Személy szerint én már régen javasoltam ezt a módszert a legjobb kiválasztására – folytatja Lakatos Gabriella –, és itt most örömmel láttam, hogy az ötletem már gyakorlat. Legutóbb a Don Quijote volt a kötelező penzum. Lehet, hogy a nézőnek unalmas ugyanazt a számot huszadszor végignézni, de szakmailag – ha lehetséges ilyen – ez a

A francia Manuel Legris

módszer adja a legpontosabb képet a mezőny differenciálására.

Új elemként jelent még meg a számítógépek betörése. A fordulók után nem volt vita a bírálóbizottságban afőlött, hogy ki és miért adott ennek vagy annak ennyi vagy annyi pontot; csak pontozott mindenki a saját ízlése szerint. „Azért van a komputert, hogy objektíven értékelje az egyéni ítéleteket” – mondta Ohya asszony. Nem is nagyon zördültünk össze a zsűriben (mert különben így szokott lenni). Valami nézeteltérés azért adódhatott, de nem művészi kérdésben, illetve csak áttételesen. Ohya asszony ezt egész egyszerűen úgy intézte el, hogy zárt beszélgetésre hívta a zsűri elnökét, és F. Randolph Schwartzot, az USA egyik képviselőjét a zsűriben, és hárman kibogozták az összekuszálódott számlakat. (Bár mindenütt így oldódának meg a vitás kérdések!) A kínai zsűritagok protestáltak ugyan, hogy nekik is ott a

helyük a tárgyaláson, mert Kína is nagyhatalom, de Ohya asszony kérdésére, hogy „ebben az esetben Kelethez, vagy Nyugathoz tartozik-e országuk?“, visszahúzódtak, és nem eset több szó a dologról.

A kínai táncosok egyébként fantasztikusan sokat fejlődtek az elmúlt néhány évben. Alkati adottságaik nagyszerűek: magasak, vékonyak. Nagy meglepetést okoztak nekünk. Olyannyira – folytatta Lakatos Gabriella –, hogy én az első helyre tettem az amerikai párost, melynek férfi táncosa egy kínai származású fiú, és elképesztően jó. A neve Le Cunxin, és biztos vagyok benne, hogy sokat hallunk még róla. Őt egyébként eredeti honfitársai (érthető okokból) lepontozták, és így csak a megosztott második díjat kapták, az ugyancsak Kínát képviselő Tang Min és Zhang Wei-Qiang párossal együtt.

– Érdekes versenyzési formát is tapasztaltunk, ami egyre gyakrabban látható különböző

balettversenyeken – vette át a szót Havas Ferenc. – Legutóbb Jacksonban találkoztam egy kiváló amerikai táncossal, Mehdi Bachirivel, aki ugyan nem nevezett be a versenybe, csak a táncosnőt kísérte (rossz magyarsággal: partnerolta). Kathy Thiaudeaux érmet nyert Jacksonban – ő pedig megkapta a legjobb partner díját. Itt megint találkoztam vele a gálán, Tokióban, ahol Kumiko Ochival alig félóra alatt összedobtak egy pas de deux-t és óriási sikert arattak. Kumikót ugyan nagyon nehezen lehetett rábeszélni a fel lépésre, mert gyermeke születése miatt hosszú ideje nem gyakorolt, de végül is amit produkáltak, az egyszerűen lélegzetelállító volt.

Az egész „bértáncos”-módszerre (mi nevezük el így)

akkor csodálkoztunk rá igazán, amikor kiderült, hogy az egyik japán táncosnő partnere az egyébként is versenyző Konsztantyin Zaklinszkij lesz. Kaptak is egy megosztott ötödik díjat. A második forduló különben két részből állt, a már említett Kalóz kettősből, és egy modern, nyolc percnél rövidebb koreográfia előadásából. Szerencsétlen módon úgy hozta Zaklinszkij sorsa, hogy egy napon kétszer kellett volna eltáncolnia a Kalózt, egyszer eredeti partnerével, Tatjana Terehovával, egyszer Mikiko Yamamotoval. Ekkor Grigorovics a zsűrihez fordult megértésért, hogy a fiúnak legalább variálnia ne kelljen kétszer. A fődíjat így is a leningrádi Kirov két szőlistája, a Terehova – Zaklinszkij kettős nyerte, megosztva a párizsi Nagyopera

kettősével, a francia Elisabeth Maurin és Manuel Legris párral. A szintén megosztott második díjat a már említett USA-beli és kínai kettős nyerte. A harmadik díjas szovjet páros után svéd táncosok következtek, majd ismét egy szovjet, és a japán – szovjet vegyes páros lett az ötödik. Különdíjban részesült a Masako Ohya Ballet Company egy szőlőpárja, továbbá egy kínai fiú, és a kitűnő jugoszláviai Sorin David. A legjobb modern koreográfiáért a Houstonban működő Ben Stevensont jutalmazták.

– Nem beszélünk még a korhatárról. Osakában az alsó határt 17 évben határozták meg, a felsőt nem limitálták – jegyzi meg Lakatos Gabriella.

– Öszintén fájlaltam, hogy ezért nem láthattam a 16 éves Kazumi Ushio-t, akit Helsinkiben ismertem meg, és már most világnagyságnak tartok. Ő édesanyjával Párizsban él, nem teljesen japán nevelésű táncosnő, s talán ez is oka, hogy nem tettek kivételt vele a szabályok alkalmazásában. Ugyanakkor minden forduló végén jó néhány gyenge japán párt kellett végignéznünk versenyen kívül, hogy a vendéglátó ország neveltjei is bemutatkozási lehetőséget kapjanak.

Előre haladtak a tárgyalások arról, hogy az ilyen típusú versenyeken megszüntetik a külön ifjúsági és felnőtt kategóriát, hiszen meglehetősen furcsa például, hogy a 17 éves táncos még ifjúsági, de az egyetlen esztendővel idősebb már felnőtt kategóriában kénytelen versenyezni. Másrészt Osakában is enyhe lelkiismeret-furdalást éreztünk, amikor a 32 esztendőös primabalerina a Kirovból megkapta a fődíjat. Valóban ő volt a legjobb, de a tizen- és huszonevesek színpadi és szakmai gyakorlati lehetőségeihez képest összemérhetetlen előnyt élvezett.

A verseny kapcsán még említést érdemelnek a japán tapsolási szokások. Szám közben rövid tapssal jutalmazták a nehezebb trükköket, technikai bravúrokat, de a végpóz után csak addig tapsolnak, amíg a táncos meghajtja a fejét. Ha már felegyenesedett, egyszerre abbahagyják. Ha viszont a művész ismét meghajol, me-

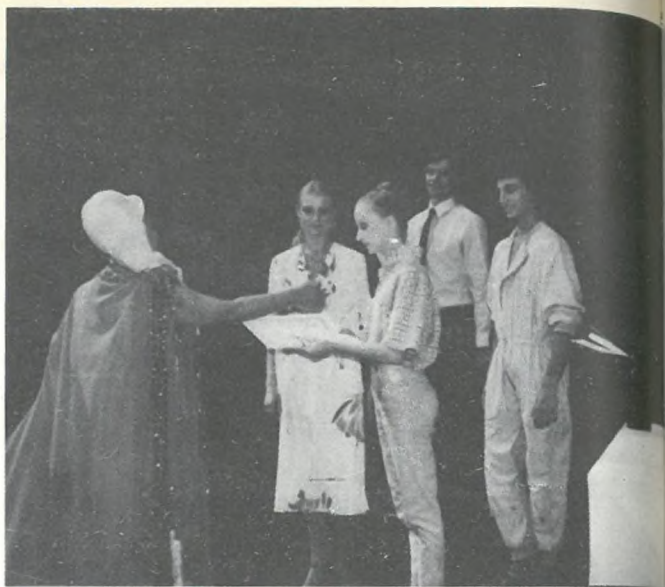
Tatjana Terehova

gint rákezdik. Csak rögtön elcsendesednek, ha kifelé indul. Így a táncosok néma csendben hagyták el a színpadot.

Nagyon jó érzés volt látni, hogy a különböző társadalmi rendszerű országok ifjú táncosai milyen közvetlen barátsággal, segítőkészséggel, bizalommal fordultak egymáshoz. Annak is örültünk, hogy a modern koreográfiák kiválasztásánál teljesen elmosódtak az országhatárok, hiszen például a nyertes szovjet páros Roland Petit Notre Dame de Paris című balettjéből mutatott be egy kettőst, és még számtalan példát sorolhatnánk.

Ami a folytatást illeti, reméljük, Ohya asszony pénzügyi nehézségei nem növekszenek a következő években, mert már hazatértünk után táviratban megkaptuk a meghívást 1989-re, az ötödik Masako Ohya balett-világversenyre.

Neumann Ilona

Az első díjas francia és szovjet páros átveszi a kitüntetést Masako Ohya asszonytól

Színművészeti főiskolások sikere Arezzóban

Beszélgetés Ligeti Máriával

A Táncművészet 1984. szeptemberi számában részletes ismertetést közöltünk a Színház-és Filmművészeti Főiskolán folyó táncoktatásról. Nem sokkal később egy örömteli esemény híre ismét a Főiskola felé fordította figyelmünket. A másodéves operett-musical szakosok szép sikerrel mutatkoztak be Arezzóban, az Egyfelvonásosok Nemzetközi Fesztiválján, és a zenés műfaj kategóriájában elnyerték a legjobb társulatnak kijáró díjat.

A novemberben immár tizenegyedik seregszemlén kilenc ország kilenc színházi együttese mutatkozott be három műfaji kategóriában. A fesztivál hagyományai szerint a prózai csoportban kötelezően megadott darabbal kellett szerepelni, míg a másik kettőben szabadon választott pantomim, illetve zenés-táncos produkciók kerültek a közönség és a zsűri elé. Ez utóbbi kategóriában a budapesti főiskolások egy holland és egy amerikai társulat elől hozták el a pálmát *Bye, Bye Monarchia* című darabjukkal.

Az előzményekről és a sikeres bemutatkozásról tudtommal sajnos nem nagyon számolt be a hazai sajtó, ezért Ligeti Máriával, a Főiskola tanárával és a darab koreográfusával beszél-

gettünk a vendégjátékról. *Hogyan kerültek ki az arezzói fesztiválra?*

– Meghívást kaptunk. Az egész dolog úgy indult, hogy két évvel ezelőtt nyáron, az óbudai Úttörő és Ifjúsági Házban bemutattuk a „Kitörés” című musicalt. A néger témájú darabot Kazán István rendezte, és volt főiskolai növendékei játszották, többek közt Kishonti Ildikó, Karádi Judit, Hollai Kálmán és ifj. Turpinszky Béla. Ezt az előadást látta az arezzói fesztivál rendező bizottságának egyik tagja. Erre a produkcióna mintegy reagálásként érkezett a mostani felkérés, amely személyesen Kazán Istvánnak szólt, és az említett musicalre vonatkozott. Természetesen ugyanazt a darabot két év után már nem lehetett újra elővenni. Kazán azonban úgy gondolta, hogy élni kell a lehetőséggel, és így született az elhatározás, hogy a most másodéves operett-musical szakos hallgatóival próbáljunk valamilyen új produkciót csinálni.

– *Milyen pályázati feltételeket szabtak a fesztivál rendezői?*

– Mindössze annyi megkötést adtak, hogy a bemutatásra kerülő darab egyfelvonásos legyen. Azt már csak mellékesen kérték, hogy magyar vonatkozást tartalmazzon. Minthogy ilyen jellegű, zenés darab készen nem állt ren-

A jubiláló Balogh Ágoston

delkezésünkre, Kazán talált egy alapötletet, amelyből kiindulva, kollázs-technikával szerkesztett képekből összeállítottuk a Bye, Bye Monarchia című darabot. A kiindulópont a kívándorlás motívuma, amely azért is látszott megfelelőnek, mert Olaszország történelmében éppoly fontos momentum a század eleji tömeges vándorlás Amerikába, mint nálunk.

– Van a darabnak konkrét cselekménye?

– Maga a „mese” elég egyszerű, egy szerelmes párból a lányt szülei látatlanban eljegyzik egy gazdag amerikaival, aki dolgos magyar feleséget keres. A lány Fiuméből sok, más nemzetiségű társával együtt végül elhagyja az Újvilágba, ahol azonban többnyire csak a pénz, a boldogulás utáni hajszá vár a nagy reményekkel érkezőkre. Végül egyesek viszik valamire, mások veszítenek. Ennyi a cselekmény vázlatosan, de nem is a tartalomra fektettük a nagyobb hangsúlyt, inkább csak hangulatokat akartunk felvillantani az egymáshoz kapcsolódó képeken.

– Hány táncos rész szerepelt a darabban?

– Mozgás és ének szinte teljesen összefonódott, így majdnem az egészet végig kellett koreografálni. A prózai összekötő szöveg csak nagyon kis részt tett ki. Különböző stílusú mozgásanyagot használtunk fel. Mivel a zene is az említett kollázs-technikával készült, ehhez kapcsolódva a népi elemektől kezdve a dzsesszig többféle mozgást vegyítettünk. A képek egymásba úsztatva kapcsolódtak össze, csak egy hajókürt hangja jelezte a váltást, amely egyben hangulati elemként is szolgált.

– Kik alakították ki a darabot?

– A zenei anyagot Kazán vezetésével a Főiskola tanárainak zenei stábjába állította össze: Maklár László és a Krónikás című darab két fiatal tehetséges zeneszerzője, Kocsák Tibor és Kemény Gábor. A koreográfiában szintén fiatal kollégák segítettek: Szekeres József, Devecseri Vera és ifj. Rotter Oszkár.

– Milyen fogadtatásban részesült a produkció? A díj jelzi a zsűri elismerését, de hogyan reagált a közönség?

– Nagyon lelkesen, pedig éjjel negyed tizenkettőkor kerültünk színpadra. Az előadás közben is tapsoltak és a végén is kinyilvánították tetszésüket.

– Hányszor léptetek fel?

– Mindössze egyszer, mégpedig a fesztivál első napján. Másnap már indultunk is haza. Így – és ezt nagyon sajnáltuk – nem láthattuk a többiekét, képet sem alkothattunk a mezőnyről. Pedig jó lett volna tudni, kik az „ellenfeleink”, nem beszélve arról, milyen hasznos tanulságokkal szolgálhattak volna a többi meghívott együttes produkciói. Ennek ellenére nagyon örültünk, hogy kijuthattunk, és egy kicsit a „világ” előtt is bemutatkozhattunk.

– Mi lesz a darab további sorsa?

– Az idei tanév első félévi vizsgájában szerepel majd a Bye, bye Monarchia az Ódry Színpadon. Ugyanitt már a november 7-i ünnepségen is, főpróbaként egyszer színre került. Úgy tűnt itthon is és Olaszországban is, hogy a produkció erősségét éppen a kollektív munka adta.

– Gratulálunk sikerükhöz!

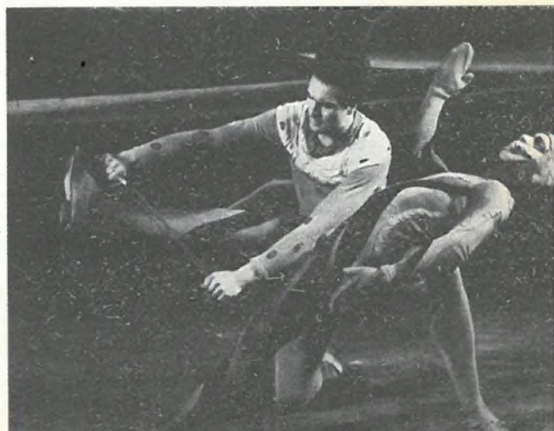
Balogh Ágoston már harminchatodik éve dolgozik a pályán. A most szereplő táncosok zömét ő tanította a színpadi gyakorlat szépségeire, sokan pedig még csak ezután kerülnek ki a keze alól.

Korábban részese lehetett annak a korszaknak, melyet Harangozó Gyula neve fémjelez. Táncolta a *Ludas Matyiban* Döbrögit, a *Térzenében* a Mecénást, a *Francia salátában* Tartagliát, a *Csodálatos mandarinban* az Öreg Gavallért, a *Fából faragott királyfi*ban a címszerepet, és még sok más Harangozó-ballett egyéb szerepeit. Hírlik, Harangozó Gyula azt mondta róla, hogy őt tartja utódának. Együtt dolgoztak, táncoltak. Az alapító tagok egyikeként tagja volt az első Balettstúdióknak is. Sikeresebb koreográfiai: a Soproni Ünnepi Játékokon és Szombathegyen Gluck Orpheusának balettbetéte, Verdi *Aidájának* és az Attila margitszigeti előadásának balettbetéte, az Operaházban pedig Verdi: A lombardok balettbetéte. A televízióban Bartók *Allegro Barbarójának* táncképét mutatták be tőle, de sok koncertszámot is alkotott.

Alakját ma kevés darabban láthatjuk: A *roszszul örzött lány*ban Alain apja, a *Sylvia*ban az inas, a *Coppéliában* Coppélius mester, a *Diótörőben* Drosselmayer. A baletteket ritkán tűzik műsorra, s ráadásul sokáig, kb. egy évig nem láthattuk kedves, mókás figuráit a színpadon: súlyos térdszalagszakadásból kellett felépülnie.

– Valamikor az összes Harangozó-ballettben táncoltam, sokszor egy darabon belül több epizód-szerepben is. Az első szereposztásban általában Harangozó Gyula lépett fel, a másodikban én. Később aztán ezeket a műveket betaníthatam a fiataloknak is, nem egykönnyen, mert Harangozó egyéniség volt. Ha nem mondta el szavakkal, mit szeretne kifejezni a koreográfiával, csak egy mozdulatot tett, amiben minden benne volt, s többet fejezett ki, mint a szavak.

A fából faragott királyfi –
Havas Ferenc és Balogh Ágoston

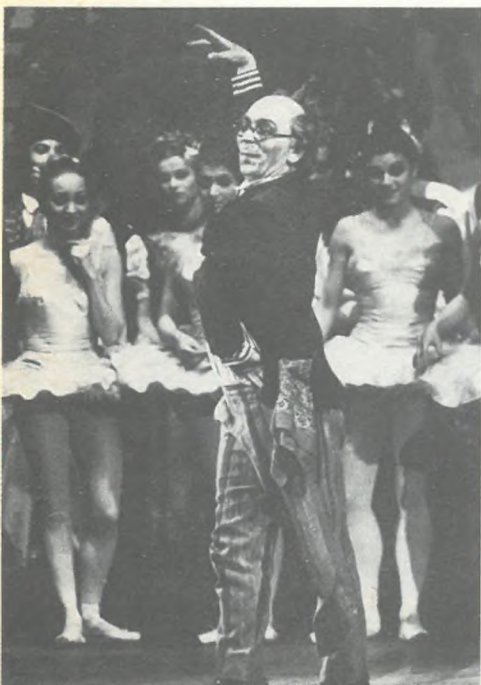
A térzene felújítása 1968 januárjában:
Szumrák Vera és Balogh Ágoston

– Nehéz-e a darabjait eltáncolni?

– Nehéz. Nagyon fűrge lábak kellene hozzá, s nem lehet a balettjeit eltáncolni anélkül, hogy valaki ne tudja: hogyan képzelte el Harangozó, s hogyan valósította meg. Az ő koreográfiai nyelve nem egyszerű, csak annak látszik. Nagyon gazdag lépésanyaga volt: míg más 50 lépésből csinált meg egy felvonást, addig ő 350-ből. Minden lépése logikusan épült fel a másikkal, s az ember úgy érezte nem is lehet másképpen.

– Egy régi Táncművészetben olvastam, hogy ezeket a szerepeket majdnem ugyanúgy táncolja, mint a mester. Mennyire hatott Önre a kapcsolatuk?

Coppélius: Balogh Ágoston

– Mindenki, aki a környezetében élt, az ő bűvkörében mozgott. Ennek ellenére nem utánzom az alakját, ez eszembe sem jutna. Nagyon szeretem a vidámságot, szeretek mókázni a színpadon, s a darabjai erre bőven adtak lehetőséget. Nézzük csak meg Coppélius alakját! Az embernek egy öreg bábukészítő mestert kell alakítania, de mégsem lehet túl „öregesre” venni a figurát, mivel a szerep nagyon gyors, nagyon apró lépésekből áll. Mindegyiket ki kell táncolni, mert egyetlen egy kihagyása is megmásíthatja az eredeti elképzelést. Ugyanakkor nem szabad „fiatalosnak” sem lenni, hiszen akkor szertefoszlik az öregember-illúzió. Ám az sem mindegy, hogy hogyan fut a színpadon, hogyan mond el valamit csak mozdulatokkal.

– Hogyan juthat el valaki addig, hogy ilyen jól játssza és táncolja el a szerepeit?

– A Balett Intézetben már régóta tanítanak beszédechnikát, színészmesterséget – , és attól tartok, a növendékek igazából mégsem tudnak játszani. Figyelje meg, mennyire jól át tudják élni a drámai szerepeket, s mennyire nem tudnak mit kezdeni a vidámmal! Mosolyogni a színpadon a legnehezebb. Sokan nem tudnak különbséget tenni mosoly és mosoly között. Van vásári mosoly, van úgynevezett porcelán mosoly, s tudni kell, melyik hová illik. Nagyon sok múlik a színészi játékon, mivel ez tönkre tehet egy előadást, egy darabot, illetve teljesen átalakíthatja a koreográfus elképzeléseit.

Egy szerepet jól eltáncolni nagyon sok gyakorlást igényel. Hozzá kell szokni, eggyé kell válni vele. Nem az én egyéniségem a fontos, nem annak kell előtérbe kerülni, hanem a figurának, amelyet játszom. Igaz, a saját egyéniségemnek közel kell állnia a darab alakjához. Persze sajnos előfordul, hogy olyan szereplőket választanak ki egy szerepre, akik alkatuknál, temperamentumuknál fogva nem felelnek meg a követelményeknek. Ez azért rossz, mert a Harangozó-darabokban az ő eredeti szerepeit csak olyan alkatú, egyéniségű előadók táncolhatják el, akik felidézik személyiségét, az alacsony, fűrge lábú, bohém, szeretetreméltó, groteszk, de egyáltalán nem nevetséges táncos alakját.

Balogh Ágostonnal az új évadban Fodor Antal, illetve Seregi László új balettjeiben találkozhatunk.

Szabó Ágnes

Felvétel egy korábbi, 25. é. évfordulóról:
Balogh Ágoston átveszi a jubileumi koszorút

Társastánc-élet 1984-ben

(Megfigyelések és kérdések)

Lapozgatom a régi Táncművészet számaint, rendeztetem a társastáncal kapcsolatos kiadványokat, cikkeket, előterjesztéseket, a mozgalommal kapcsolatos, immár 25 éve felgyülemlett anyagokat és jegyzetelek – hátha kikerekedik valami az emlékekből és tapasztalatokból.

1958. Megalakult az *Országos Báli Bizottság*. A jelszó: ne csak korholjuk a kulturálatlan magatartási és táncolási formákat, próbáljunk valamit tenni is. A külföldi tapasztalatokra is támaszkodva a táncpedagógusok hosszú időn át hetente összejöttek, és a gyakorlati foglalkozásokon közösen kialakították a ma is érvényes, elvileg is helytálló tanítási arányt: mit és mennyit tanítsunk a hagyományos társastánci táncokból és mit a kor divattáncából. Az a szemlélet, hogy „jobb, ha mi tanítjuk a divattáncokat, minthogy torzítva lessék el a fiatalok!” – bevált. Az emlékezetes Egressi Klubban és a Miskolcon, Békéscsabán, Kecskeméten rendezett sorozat-versenyeket a Bp. Sportszarnok „amatőr táncversenye” koronázta meg.

Nagy fordulatot hozott 1960. augusztus 1-én a Kulich Gyula téri *Budapest táncverseny*. Plakátja tanúsága szerint először jelent meg a rendezőszervek között a KISZ Budapesti Bizottsága is. Tulajdonképpen e rendezvény óta számíthatunk a táncverseny-mozgalomra. A KISZ támogatása döntően bizonyult. Segítette törekvéseinket, meglátta és megértette, hogy a társadalmi érintkezés egyik legvonzóbb formája a társastánc; szükség van a klub-mozgalomra, amely a szabad idő kulturált és tartalmas eltöltését is segítheti. A társastáncal nagyon sok fiatal lehet megnyerni, s ez a nevelőhatás olyan tömegekhez is eljuthat, amelyek másképp nehezen elérhetők.

...A múlt év októberének végén Sopronban jártam. Esti sétám közben, e gyönyörű várost

csodálva a Művelődési Ház előtt nagy tömegre lettem figyelmes. Szép rendben, három-négyes sorokban, nagy csomagokkal, letakart tálcákkal gyülekeztek az emberek. A kultúrházba igyekvőket három generációba soroltam. Milyen rendezvény lehet itt? A hirdetőmenyeket végigbőgészve erre a szombat este semmit nem láttam kiírva. Kíváncsiságomra megtudtam: a lány- és a fiúgimnázium közös, szervezett táncanfolyamának zártkörű batyusbálját tartják. Ezt meg kell néz-nem! Az udvarias rendezők a vezető táncanárhoz, *Rimányiné Kiss Anikó*hoz vezettek, aki szeretettel fogadott.

A táncterem tágas előterét izélesen terített asztalok, nyüzsgő fiatalok, szülők, nagyszülők töltötték meg. A színházterem táncteremmé alakítható termében 180 fiú-lány két csoportban mutatta be, hogy mit tanult a tanfolyamon. Az első csoport, 48 pár menüettel kezdett, majd rumba, cha-cha-cha, blues és két remek diszkó tánc következett. A másik csoport, szintén 48 pár slout, jive-ot, angolkeringőt és csárdást járt. A végén palotással zárták a bemutatót, megérdemelt nagy sikerrel. Az egész megkomponált, felépített bemutató a táncanár nagy szakmai biztonságát és rutinját bizonyította. A bemutatót mindkét iskola igazgatója és nagyletszámú tanári kara is végignézte (szombat este!).

A jóleső szakmai élmény után ottmaradtam beszélgetni. Ide kívánczik az egyik tanár kijelentése: mi a táncanfolyamot és a záró rendezvényt nevelési programunk egyik részének tekintjük. Az iskola és a szülők együttműködésének egyik hathatós formája ez, az egységes nevelési szemléletet szolgálja. Fontosnak tartjuk a kulturált szórakozást. Ezért van itt minden pedagógustársam, mert az ilyen rendezvényeken kötetlenebbül találko-

zunk a családdal, a gyerekekkel.

Példásnak érzem a Művelődési Ház és az iskola kapcsolatrendszerét is. A táncpedagógust a Műv. Ház fizeti. Bevétele a tanfolyam díja és a zárórendezvény bevétele (egyikük sem jár rosszul), a szervezést az iskola végzi – sőt minden foglalkozáson mindkét iskolából tanári ügyeletet adnak.

...A példa a Közművelődési Törvény helyes irányelveit igazolja. Milyen jó, hogy találkozhattunk egy-egy helyen – mint itt, Sopronban – olyan rendezvényekkel, amely a közművelődés és a táncművészet kapcsolatrendszerének fontosságát, lehetőségét igazolja!

Aki nem hiszi, vagy tanulni akar a példából, menjen el Sopronba februárban a következő, hasonló rendezvényre.

Apropó, tanulás! Az Országos Társastánc Bizottság szorgalmazására a hatvanas években végre megindult a társastánc-pedagógus képzés, és 1969-ben 69 fő végzett. Később, 1982-ben negyvenen kaptak diplomát. Az 1969-ben végzeteknek sajnos, csak kb. 10%-a oktat. Az 1982-ben végzetek közül már 38 főről tudunk; nagy részük viszont csak klubot vezet. Miért? A klub-mozgalom csak a tömegekből erősödhet, a tanfolyamok adják az utánpótlás biztos bázisát.

Jó volna megvizsgálni: *mi az oka az 1969-ben végzett pedagógusok lemorzsolódásának?* Az akkori beiskolázás fő szempontjai helyesek voltak: azokból a „fehér folt” megyékből kértük, szorgalmaztuk a jelentkezéseket, ahol az utóbbi időben teljesen kiöregedett a szakma. Úgy tűnik, a vératömlésztés azért nem sikerült, mert a pedagógusgárda nem a társastánc volt versenyzőiből tevődött össze. Ezt azért mérnem mondani, mert a megmaradt tíz százalékban olyan sikeres pedagógusokat találunk, mint Csáki Emília vagy a Felczán – Nyíri házaspár, akik

A KISZ BUDAPESTI BIZOTTSÁGA
A MŰVÉSZETI SZAKSZERVIZETEK SZÖVETSÉGE
TÁNCPEDAGÓGUS SZAKOSZTÁLYA RENDEZÉSÉBEN

BUDAPESTI
TÁNCVERSENY

AUG.
1
este 7
órakor

DÖNTŐ

(Kulich Gyula Szabadterei Színpad, VIII., Kálvária tér)

MÁDAY-
ifj. NAGY és
EGYÜTTESE

50
pár
versenye

ÉNEKEL:
Sárosi Katalin
Németh Lehel
Szikora Jónó

Jegyek elővételben
a tánciskolákban kaphatók 8, 9 és 10 forintos árban

1984. augusztus 1. - 1984. augusztus 2. - Péntek, Vasárnap, Szombat

Az egykori, Kulich Gyula téri műsor plakátja

maguk is éveken át versenyzők voltak. A közelmúltban végzeteknek már mindnek volt táncos múltja, vagyis olyanokat vetek fel, akik legalább a C kategóriáig eljutottak. Ennek ellenére érdemes volna segíteni az 1969-ben végzeteknek.

Miért nem tartanak tanfolyamokat a legfiatalabb pedagógusaink? Az utóbbi két évben, de főleg 1984-ben a fiatalok munkája nyomán megszapordtak a versenyek, kivált az E és D osztályokban. Novemberben több ilyen versenyen zsűriztem. Szakmai tapasztalataimból szeretnék egy-két megjegyzést közreadni.

A pontozás fő szempontjai:
1. Ütem, ritmus; 2. testtartás és előadásmód; 3. pózok; 4. lépéshatárok. Ragadjuk ki a második pontot. Mit takar ez? Ke-

vesen tudatosították magukban, hogy a testtartás nemcsak a „kihúzott, megemelt felsőtestet” jelenti, hanem ide kell sorolni a lábmunkát, az emelkedést és ereszkedést, a lábvonalat, a mozgás koordináltságát is. Ezek mind a technikai felkészültséghez tartoznak. Helyes emelkedést és ereszkedést csak helyes láb-munkával lehet végezni! A helyes lábvonalak, a helyes zárás és a helyes irányváltoztatások a testhelyezetet segítik. Bizony, itt még sok hibát találok. Egyet nem szabad elfelejteni: ha a kezdeti időszakban, az E és D osztályban nem tanítjuk meg következetesen az alapokat, a C osztályban már késő. A rosszul beidegződött mozgást nehezebb „hely-erakni”, mint az alapokat helyesen lerakni, hogy aztán épí-

teni tudjunk rá. Az említett versenyeken közel 140 versenyzőpárból alig-alig találtam olyan párt, amelyik megfelelt volna ezeknek a követelményeknek. Megjegyzem, hogy ezek a párok nem mindig a legjobb három helyezett között szerepeltek!

Versenyszabályzat. Az érvényben lévő Versenytáncszabályzat mindenkire kötelező. Ezek a szabályok természetesen megváltoztathatók (mint ahogy már többször is módosították), amennyiben ezt a szakma nyilvánossága elé tárjuk és a többség elfogadja. Ez vonatkozik a versenyek lebonyolítására éppúgy, mint az elfogadott lépéshatárookra is. Ide tartozik pl. a szakmai vezető testületének összeállítására is (V. SZ. 28.). A versenyeket tanácsos úgy rendezni, hogy legkevesebb egy, de lehetőleg három semleges pontozóbíró működjék közre... stb. Mit tapasztalunk mostanában? Tisztelet a kivételnek, „egymást pontozzák” a klubvezető tanárok.

Sajnos, a legtöbb versenyen tapasztalható egyik vagy másik szabály megszegése.

A Budapesti Művelődési Központban működik a Társastánc szakbizottság. Itt többször felmerült, elsősorban a fiatal tagok között, hogy a versenyszabályzat rossz, átdolgozásra szorul. Ezért Kelemen László főigazgatóhelyettes körlevélben kérte, hogy a szabályzatra vonatkozó módosító javaslatokat 1984. nov. 20-ig küldjék meg, hogy azt összegezze a Népművelési Intézetnek továbbíthassa. – Meglepő, de november 28-ig még egyetlen javaslat sem érkezett.

Öltözködés – ízlés. Rudi Hubert a Tanzspiegel 1978 decemberi számának „Flitterlim-lom, cicoma” c. fejezetében írja: „a szabályzattal alig lehet végtetvni annak, és a versenyvezető (nemzetközi versenyen) aligha tilthatja meg egy több mint 1000 km-es utat megtett versenytáncosnak a fellépését, ha az mint egy fémszállbetétes karácsonyfa jelenik meg.” Tehát másutt is gond ez már régóta, nemcsak nálunk! Igaz, nemzetközi versenyről ír, a hazai versenyeken talán már megtalálták a

megoldást a korcsoportok és osztályok fokozatos és izléses öltözködési formájára. Versenyszabályzatunk rögzíti is a fokozatokat. *De betartjuk és betartatjuk-e?* – Egyértelműen azt mondhatom, hogy nem. Pedig vannak jó példák is. Filáné páriait régebben mindig az izlés és mértékletesség jellemezte, ma Módi Juli páriait említhetem.

Azzal, hogy 1982-ben – szabálymódosítás alapján –

megengedtük a C osztályban a latin ruhákba való átöltözést, elindítottuk a lavinát. Serdülő kislányok olyan életkorukkal és alkatukkal ütköző ruhákban jelennek meg, amelyek az éjszakai lokálokban is feltűnést okoznának. Nem beszélve azokról az „átvett”, „levetett” öltözékekről, amelyek esetleg régi S osztályos tulajdonosuk egyéniségének megfelelőek, most azonban izléstelen-frivol benyomást adnak, s nem a

szép stílusú táncolást segítik elő.

Hol van itt a pedagógus ember- és izlésformáló munkája! Jó volna, ha figyelnék erre is, és nem mentegetnék az ismét megjegyzést: „nem is látom, csak most, a versenyen a ruhát!” – Ez nem elfogadható! Hogyan lehetséges ez? *A versenyöltözés szerves része a táncversenynek és nem kevésbé a versenyzőpár megítélésének!*

Bán Hedvig

A szlovákiai magyar néptáncmozgalom

Magyarország északi szomszédságában többszázezer magyar ápolja nemzeti kultúráját. A szlovák néptáncmozgalomhoz hasonlóan a magyar szakma részvételével működik egy központi szlovákiai Magyar Dolgozók Kulturális Szövetsége (CSEADOK) mellett működik. Egy hivatásos dolgozója van, a többiek társadalmi munkában végzik feladatukat.

Maga a mozgalom gyermektáncsoportokat, hagyományörző falusi csoportokat, felnőtt amatőr együtteseket és két félhivatásos táncegyüttest tömörít. Ezek működését és anyagi feltételeit iskolák, CSEADOK-alapszervezetek és nagyrítók gazdasági egységek biztosítják, szerény lehetőségeikhez mérten. Ezek a társaságok helyi, járási és kerületi rendezvényeken mutatják be munkájuk gyümölcsét. A legsikeresebbek válogatás alapján kerülnek be a központi rendezvények műsorába. Magyar viszonylatban két országos táncos rendezvény létezik immár harminc éve. Az egyik az Országos Népművészeti Fesztivál, amelyet a Garam-menti Zselizen rendeznek meg, a másik pedig a *gombaszögi* Országos Kulturális Ünnepe.

Szakmailag a zselizi rendezvény a fontosabb. Minden év első júniusi hétvégén rendezik meg, egyebek közt a táncegyüttesek versenyével. A versenyt minden páros évben a felnőtt, minden páratlan évben a gyermekek számára hirdetik meg. A versenyen kívül, melynek mellesleg már több magyarországi zsűritagja is volt (Vásárhelyi, Foltin, Borbély, Varga), a csoportoknak alkalmuk nyílik, hogy az ország színe előtt szerepeljenek. A fesztivál műsorát minden évben magyarországi résztvevő is kiegészíti, ha nem is mindig az, akit reméltünk.

Most a színvonalról kellene nyilatkoznom. Hadd mondjam el mindjárt az elején: felnőtt együttesünk színvonala még sok kívánnivalót hagy maga után. Annál örövedesebb a helyzet a gyermekcsoportoknál. Büszkén mondhatjuk, hogy az utolsó két-három évben még az össz-szlovákiai versenyeken is ragyogóan sze-

repeltek legjobbaink. Az ekeli *Tátika* 1981-ben, a gortvai Barkóca 1983-ban lett országos első, ami a csallóközieknel Hodek Mária, a gömöriek-nél Tóbisz Ferenc érdeme. Rajtuk kívül kitűnően szerepeltek az utolsó években a *ghymesi* és a *szepsi* gyerekek is. A *zoboraljai* csoport eredménye Jókai Máriát, a Kassa-vidéki gyerekek fellépése Nagyné Sarlós Ildikó munkáját dicséri. Hasznosnak tartanám mindkét ország javára, ha legjobb fiataljaink részt vehetnének a budapesti Táncantológián.

A felnőttek az utóbbi években sokat javultak, de amatőr csoportjaink nem kerültek még úgy „éremközelbe”, mint a gyerekek. Ennek több oka is van. Sajnos, az anyagiagnál kell kezdenem. A CSEADOK helyi szervezetei még a központi támogatással sem képesek anyagiakban olyan feltételeket biztosítani, mint amilyenek mellett a szlovák, vagy a magyarországi együttesek működnek. Ez elsősorban a jelmezeken látszik meg, de nem kevés problémát okoz a zenekarok az útiköltség, a zene és a koreográfia honorálása stb. Mindemellett több olyan magyar néptáncegyüttes működik Szlovákiában, amely egész estét betöltő műsorral rendelkezik. Többen közülük már sokéves múltra tekinthetnek vissza.

Rangsorolási igény nélkül, nyugatról keletre haladva hadd soroljam fel őket. Jelenleg Csallóközben működik a legtöbb együttesünk. *Somorján* Czingel László vezető a Csalló Táncegyüttest. *Dunaszerdahelyen* a legrégebbi együttes, a Csallóközi Dal- és Táncegyüttes épp ebben a szezonban cserélt vezetőt: Horváth Rezsőt Duded Ferenc váltotta fel. Említettem már a *Tátikát*: felnőtt tagjai egy éve alapították meg az *Ekeli* Summások Kamaragyüttest, ugyancsak Hodek Mária vezetése alatt. *Komáromban* Katona István vezető a Hajós Táncegyüttest. Mellette Pozsonyban vállalt egy feladatot, amelyről még szó lesz. Mátyusföldön két csoport működik: a *Galántai* Gimnázium Táncosportja, amely vendég koreográfusokkal dolgozik és az újonc *selylyei* csoport, amelyet Lovász Attila vezet.

Bánatunkra több középszlovákiai táncegyüt-

tes megszüntette tevékenységét. Csak remélni merjük, hogy újból lesz néptáncélet *Léván, Érsekújvárott, Rimaszombatban, Gömörhorkán, Füleken vagy Losoncon*. Ezen a hosszú sávon csak *Fülekpüspökín* működik a Palóc Táncegyüttes, amely szintén vendégkoreográfusokkal, pedagógusokkal dolgoztat. Ez egyébként az egyetlen olyan együttesünk, amelynek szakmai vezetésében magyarországi segítség is hatáson kívül közrejátzott Székely István sokéves közreműködésével.

Keletre haladva dicséretet érdemel az idei nagydíjas *kassai Új Nemzedék*, amelyet Richtercsik Mihály vezet. Több éve végez sikeres munkát Szivolics Rózsa a *királyhelmecei* Bodrogközi Táncegyüttesnél. A *nagykaposi* Komócsa együttesről is szólnunk kell.

Kuriózumnak számít, hogy több évig működött Prágában az ottani főiskolások néptánc csoportja, a *Nyitnikék*, amely az utóbbi két évben szintén elnémult. Reméljük, csak ideiglenesen.

Szándékosan hagytam a végére a két félhivatásos együttesünket. A félhivatásos jelleg azt jelenti, hogy az együttesnek van hivatásos gazdasági és szakmai vezetése, és a tagok is kapnak némi kalóriapénzt. Az együtteseknek már

szolid anyagi bázis áll rendelkezésére, és ez meg is látszik a színvonalon; nem úgy a külföldi kiküldetésekben.

Mindkét együttes Pozsonyban működik, még-hozzá ugyanabban az épületben. A *Szöttes* 15 évvel ezelőtt alakult. Jelenleg Varga Ervin vezeti. Megalapításakor népi kultúránk ápolását tűzte ki célul, és ehhez a küldetéséhez máig hű maradt. Az *Iffjú Szívek* 1955-ben alakult. Az elmúlt harminc évből Kvoccsák József jóvoltából bizony sokat herdáltak el értelmetlen kalandozásokra. Az előzőekben már említett Katona István 1983 óta próbálja kiköszörölni a csorbát. Az 1985-ös bemutató azonban rohamosan közeledik...

Tudatosan nem bocsátkozom most különböző elemzésekbe. Véleményem szerint azonban szükséges lesz a jövőben az itt történetekre is jobban odafigyelni, hogy ne tartsa majd valaki a gombaszögi kulturális ünnepélyt „a legjelentősebb nyári folklóreseménynek”. Én azt remélem, hogy a szlovákiai és magyarországi szakmabeliek többet foglalkoznak ezek után a szlovákiai magyar néptáncmozgalommal.

Gál György

Film Anna Pavlováról

Őszi dombok, aranyárga fák, tűzpiros berkenyék, mély, kék folyó. Egy öreg tutajos a vízén. Egy kislány a parton. Mintha csak Levitan, a nagy orosz tájképfestő alkotása ele-

venedne meg előttünk Emil Lotjanu Anna Pavlova című új filmjének első kockáin.

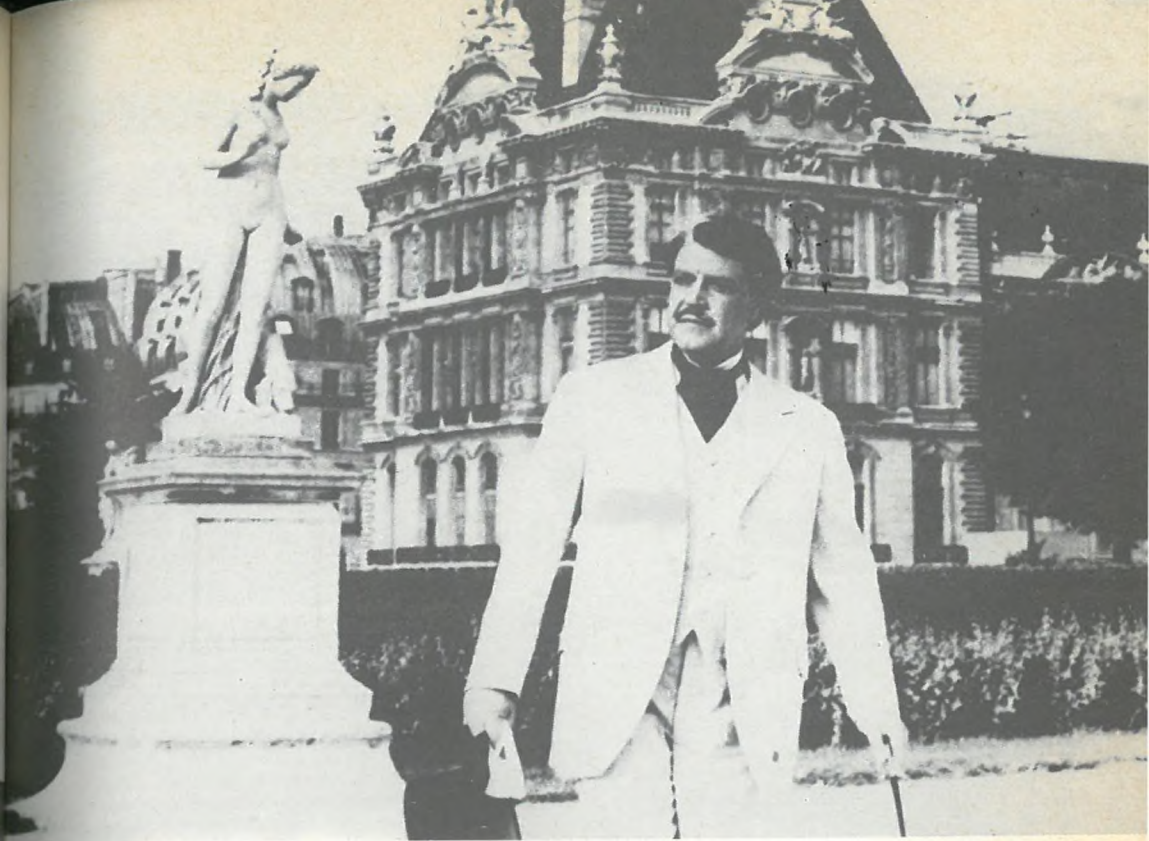
A táj lenyűgöző.

A kislány bájos, értelmes arcú. Anyja varrónőnek szánja,

de Annát csak a tánc érdekli, semmi más. 1891-ben már a cári balettiskola növendéke: Oblakov, Legat, később Gerdt tanítványa. Fogékonyságával, átszellemültségével, stílusbeli

Anna Pavlova
a filmben

Gyagilev a film beállítása szerint

Victor Dandr     s Anna Pavlova

Tabló az ecuadori turnéről

érzékenységgel hamar kiemelkedik társai közül; útja egyenesen a Mariinszkij Színházba vezet. Hat évi kemény munka után 1905-ben első szolistává léptetik elő, 1906-tól pedig már magántáncosként működik. Tehetsége századunk első három évtizedében bontakozik ki – életének, drámai fordulatokkal teli sorsának filmrevitelle nem mindennapi lehetőség egy rendező számára. Emil Lotjanu él is ezzel a lehetőséggel: alkotása attraktív és látványos; nem veti meg a romantikát, a nagy szenvedélyek ábrázolását, sőt a nosztalgikus hangvételt sem. Filmje azonban nem több egy szokványos életrajzfilmnél, amelyben a rendező minden igyekezete az események időrendi felsorakoztatására szorítkozik. A legfontosabb: a jellem, az árnyalt lélekrajz, Anna Pavlova belső vívódása elvesz a vásznon. Maradnak hát az évszámok, a pompás városképek, a próbák és fellépések ködös örömei. 1909 – Párizs: Anna Pavlova Gyagilevnél táncol, közben egy hét otthon. Hogy pénzhez jusson és segítő kezét nyújthassa tisztelőjének, impresszáriójának, majd későbbi férjének, Victor Dandrének, mindenét eladja. 1912 – London: lakást vesz és saját társulatával, férje oldalán vi-

lág körüli turnéra indul. 1914 – Mexikó: 1915 Ecuador: röszetűzek a téren. Emberek, akik sosem láttak még balettet. Pavlova önfelédten táncol. Aztán újra London és ismét Gyagilev. Nizsinszkij beteg. Sztár kell az Orosz Balettnak. Pavlova hajthatatlan. Nem hagyja cserben az együttesét. 1917 – otthon kitör a forradalom. A hazatérés lehetetlen. Marad a tánc, a klasszikus balett. Sorunk foglyai vagyunk – mondja a filmben.

A többiek? Szenvednek. Gyagilev mecénást keres. Anyagi csőd fenyegeti az együttest. Nizsinszkij állapota nem javult. Fokin etüdökkel bajlódik. Egyedül Anna Pavlova van még nyeregben. Nem érdekli az új divat, a modern táncból semmit sem fogad el. Esztétikája merev és mindinkább konzervatív. Közben újra és újra honvágy gyötri, de hiába húzza a szive, még mindig nem mehet haza. Kínzó, gyógyíthatatlan betegsége 1931-ben Hágában vet véget életének, csillogó pályafutásának.

Emil Lotjanu páratlan szépségű jeleneteket komponált: filmje szebbnél szebb tájképek, hangulatos szobabelsők és festői utcák sorozata. Az ősz csodálatos színeibe ugyanúgy belefeledkezik, mint

a tavasz mámorába, a cigányrománokat ugyanúgy élvez, mint Csajkovszkij és Saint Saëns zenéjét, Londonban egy parkot szeretett meg velünk, az orosz telet pezsgővel teszi varázslatosabbá – csak éppen Pavlova egyénisége szorult háttérbe. A többiek: Gyagilev, Nizsinszkij, Fokin, Petipa és Lifar alig-alig vannak jelen a filmben, arcukat, karakterüket mégis sokkal hitelesebben jeleníti meg a rendező, mint a nagy táncosnő. Ebben persze az Anna Pavlovát megformáló Galina Beljajeva is jócskán ludas. Igaz, nincs könnyű dolga: egy kiemelkedő művész életéről szóló film minden színésznek komoly erőpróbát jelent. De Galina Beljajeva fiatal erre a szerepre! Kifejező eszközeinek skálája nem annyira színes még, hogy szívdobbanásait az arcáról is leolvashassuk, s hozzá a táncok érzelmi tartalmával is adósunk marad. Ez leginkább akkor tűnik a szemünkbe, amikor A hattyú halála címszerepét táncolja. Hiába tudjuk, hogy Beljajeva a voronyezi balettintézet növendéke volt, s csak ezután lépett a színészi pályára: táncra nem és nem tud ámulatba ejteni bennünket. Ezért aztán a film semmit sem ad abból a művészi átszellemlétségből, amely annyira jellemző volt Pavlovára, de még az alkotómunka gyötrelme, a tánc szépsége sem érinti meg a nézőt.

S mert a film több ország közreműködésével készült (a felvételeket a Szovjetunióban, Angliában, Franciaországban, az Egyesült Államokban és Kubában rögzítették), a színészek között francia (Saint Saëns: Jacques Dubarri), amerikai (Sol Hurock impresszárió: John Murry) és angol (Victor Dandré: James Fox) arcokat is láthatunk. Gyagilevet Vszevold Larjonov, Fokint pedig Szergej Sakurov kelti életre.

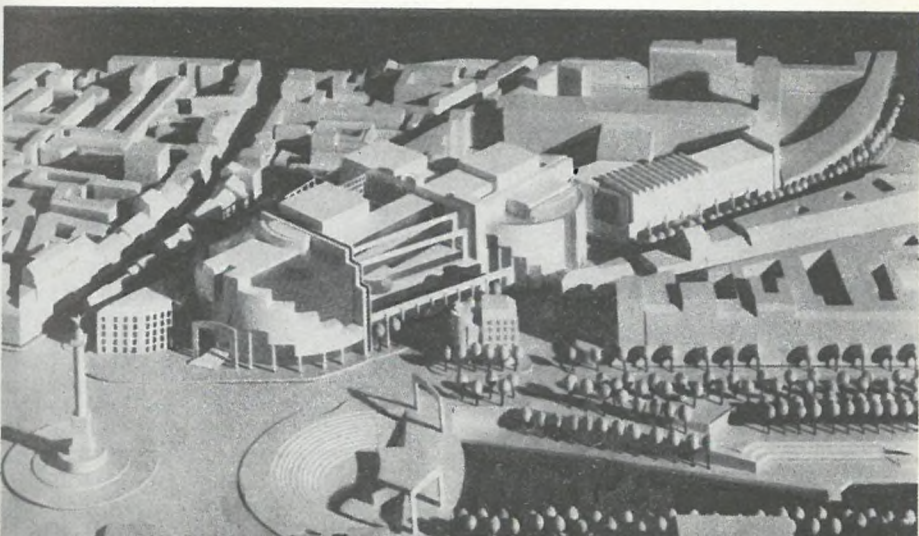
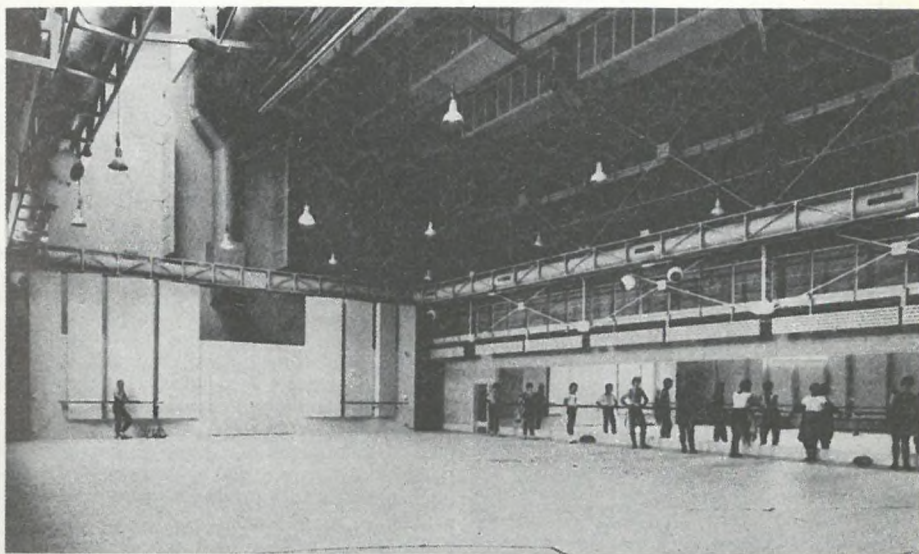
Végül: kár, hogy Lotjanunak maga felé hajlott a keze. Lehet, ha nem az egyébként vonzó feleségére, hanem egy színészként is tehetséges táncosnőre bizza Pavlova szerepét, jóval többet kapunk a költséges alkotástól. De hát ezen most már feleslegesen keseregünk. A film elkészült.

Szabó G. László

NEMZETKÖZI MOZAIK

OPERAHÁZAK PÁRIZSBAN. – A cím nem elírás. Alább kiderül, hogy miért nem, előbb azonban hadd emlékeztessük a budapesti Operaház felújítása miatt is érdeklődő olvasót, hogy a párizsi Opera, vagyis a *Garnier-palota* épületét mintegy 14–16 éve újították fel. (A rekonstrukció időtartamával és a ráfordított összeggel a budapesti erőfeszítés kísérteties párhuzamba jutott: a felújítás akkor mintegy egymilliárd 200 millióba került, igaz, új francia frankban számolva.) A csillogó épületben már egy évtized után gondok jelentkeztek, s ez a tancosokat különösen érdekelheti: a balettyakorlatokhoz szolgáló terem szűkösnek és levegőtlennek bizonyult. (Mintha a Hajós utcai szolgáltatóház terméről szólnánk.) Ezért a francia Kulturális Minisztérium 1983. szept. 19-én felavatta a Boulevard Berthier-en épített új gyakorló-

termet, amely nagysága miatt akár repülőhangárnak is elkelne, s ahol már csakugyan nem illik levegő-hiányra panaszkodni. A dolgok azonban ezzel még nem értek véget, mert a francia kormányzat a híres Bastille-tér szanálásával kapcsolatban tervpályázatot írt ki egy új operakomplexum tervezésére. Mint az Opéra de Paris kiadvány közli, a pályázaton 1983-ban 744(!) tervező vett részt, és közülük a 37 éves kanadai *Carlos Ott* nyerte el az első díjat. Ugyanakkor a demokratizmus és a közvéleménykutatás jegyében kiállítást rendeztek Párizsban az *Opéra de la Bastille* befutott terveiből. A díjnyertes terv anyagi és időbeli feltételeiről egyelőre még nincsenek támpontjaink. – Reprodukcióink az említett új gyakorlótermet, valamint *Carlos Ott* makettjének képét idézik.

NEMZETKÖZI MOZAIK

Az elmúlt évben terjedelem hiányában sajnálatosan kevés figyelmet fordíthattunk a nemzetközi táncművészeti élet fejleményeire. Ezúttal próbálunk törleszteni adóságunkból, legalább rövid híradások formájában. — Szerk.

A barokktól a modern táncig címmel rövid méltatást olvashatunk a *Ballett-Journal/Das Tanzarchiv* hasábjain, mégpedig a *stuttgarti Táncszínház* legújabb programjáról. — Stuttgartot általában úgy tartjuk számon, mint John Cranko koreográfiai örökségének színhelyét, mégpedig az NSZK-ban az egyik legrangosabb társulat előadói níveljén. A városban azonban más táncművészeti tényezőt is számontarthatunk, annál inkább, mert az említett táncszínházi est a magyar *G. Nagy Mihály* koreográfiáit prezentálta.

Ein Gentleman des Tanzes címmel a *Ballett-Journal/Das Tanzarchiv* egyik múlt évi számában Klaus Geitel írt tisztelegő cikket abból az alkalmából, hogy Kurt Peters elnyerte a „Deutscher Tanzpreis 1984” kitüntetését. A neves szakíró üdvözléséhez — személyében a magyar táncművészet egyik szimpatizánsát tarthatjuk számon — szerkesztőségünk is szívből csatlakozik.

FORRÓ ÉVAD. Ezzel a címmel közöl rövid cikket az *Opéra de Paris* időszakos kiadvány, mégpedig a G.R.C.O.P., vagyis az Opera modern kísérleti csoportjai idei szezonban várható terveiről. A kis modern együttes, amelyet Carolyn Carlsson távozásra óta, mintegy két éve Jacques Garnier irányít, premierekre és felújításokra készül különböző kortárs-művészekről. Terveik között már 1985-ös részvételüket is publikálták a márciusi budapesti III. Interbaletten.

CARMEN minden mennyiségben. Arról már korábban tájékozódhattak olvasóink, hogy R. Scsedrin zenei adaptációjára több kontinensen is bemutatott Alberto Alonso koreográfiáját, s hogy mintegy két éve A. Gades és Saura közös produkciójaként egy új táncos Carmen-film is született. (Értesüléseink szerint Gades időközben társulatának folyamatos műsorára is kitézte a darabot.) A legújabb fejlemény: a kölni Kefka Színházban pantomim-változatban is színre vitték Carmen históriáját.

Hivatásos együtteseink külföldön. Szeptember végén, két héten át járta Lengyelország városait a *Magyar Néphadsereg Művészegyüttese*. Az együttes a varsói Kultúra és Tudomány Palotájának kongresszusi termében tartotta nagyszerű galaestjét. Október elején Csehszlovákiába utazott a *Pécsi Balett* társulata. A vendégjáték állomásain, Prágában, Brnóban, Pozsonyban majd Kassán az együttes a svéd balett-esttel lépett a közönség elé.

Az *Új-Zélandi Balett* együttesét az elmúlt évben „királyi” címmel tüntették ki. A társulatot 1953-ban Poul Gnat, a Dán Kir. Balett korábbi vezető táncosa alapította.

A német Goethe-Intézet szervezésében, valamint a „Német Kulturális fesztivál” keretében az elmúlt évben a *Stuttgarti Balett* Japánban vendég szerepelt, természetesen John Cranko darabjaival. A sorozat keretében a *Brémai Táncszínház* ugyancsak fellépett, Reinhild Hoffmann műveivel.

A tánc és a képzőművészet kapcsolata majdnem olyan régi, mint az emberiség. Legújabban az alkalmazott művészettel való termékeny kapcsolatáról is értesülhetünk: Bonnban Maximilian Wolter készített színes üvegekre igen dinamikus és nyílt konstruktivista táncbrázolásokat. (Őszintén sajnáljuk, hogy lapunk technikai adottságai nem teszik lehetővé e rokonszenves, tiszta művészetet tükröző képeket.)

TÁNCKÖNYVEK. Az angliai könyvkiadás az elmúlt évben számos új kiadvánnyal gazdagította a táncművészeti irodalmat. Megjelent például „paperbacks” kiadásban Gyagilevről egy új könyv, valamint „A férfi a táncban” (Men in dance) címmel egy áttekintés XIV. Lajostól Peter Schaufussig és Fred Astaire-ig, Mary Clarke és Clement Crisp szerzőségével. Közreadtak továbbá két könyvet a Benesh és Lábán-táncírásról is (*Dance notation for beginners*, illetve *Dance notation*), de az év feltehetőleg legmutatósabb kötete Ivor Guest-től származik *Jules Perrot*-ról, a balettromantika egyik mesteréről (Jules Perrot: Master of the romantic Ballet).

AZ I. NEMZETKÖZI TÁNCVERSENY PÁRIZSBAN. Régi pártfogónk, Suzy Lefort jóvoltából (korábban a párizsi Opera, jelenleg pedig a Párizsi Nemzetközi Táncfesztivál sajtófőnöke) kimerítő tájékoztatást kaptunk a Párizsban 1984. nov. 6–10. között megrendezett első nemzetközi táncversenyéről. A küldött kiadványok alapján elsőnek az tűnik fel, hogy a francia főváros nem balett-, hanem táncversenynek hirdette meg a vetélkedőt, annak

ellenére, hogy az előre kiadott versenyszabályzat nagyjából követte a Várnában vagy Moszkvában szokásos gyakorlatot, vagyis junior és felnőtt kategóriában hirdette meg a versenyt, és természetesen elvárta a klasszikus balett-művekből a reprezentatív részletek bemutatását is. A versenyen, amelyet Párizs városán kívül a francia Kulturális Minisztérium, Külügyminisztérium, valamint a Párizsi Kereskedelmi és Ipari Kamara támogatott, hatalmas összegeket tűztek ki a fellépő táncosoknak. (Az első díjas balerínának, illetve férfitáncosnak külön-külön 30 000 frank jutalmat helyeztek kilátásba, s a díjak összege — ha jól adtuk össze — legkevesebb 180 000 frankot tett ki.) A verseny — nagyon hangsúlyozottan — a világ bármely országának részvételére alapították, s az ajánlat jegyében 18 ország táncosai jelentek meg, összesen negyvenkilencen. Az természetes, hogy a legtöbben Franciaországból léptek fel, de szerepeltek Olaszország, Svájc, az USA, Japán, a Szovjetunió, Románia és Bulgária táncosai is (már megint: „hol

vagytok, magyarok?"), valamint Kína és Spanyolország fiatal előadói. Mivel a versenyt a 22. Nemzetközi Párizsi Táncfesztivál keretében rendezték, a Théâtre des Champs-Élysées színpadán, természetesen, hogy közvetlen „gázdaként” Pierre Bas, a fesztivál elnöke szerepelt a rendezvényen, valamint a dolgokat irányító Jean Robin általános igazgató, akit pár éve Budapesten is üdvözölhettünk. A nemzetközi zsűriben Yvette Chauviré elnököt, olyan munkatársak élén, mint Françoise Adret, Jurij Grigorovics, Jeanne Brabants, Heinz Spoerli, Tadatsugu Sasaki (a Tokió Balett igazgatója), Marius Constant, Robert Joffrey, a bolgár Krasimira Koldamova, vagy a színpadtól lassan elszakadó és nagyon rokonszenves, kitűnő dán előadóművész, Nils Kehlet. Nem érdektelen, hogy ez a verseny nem zárta ki a fellépésekből a korábbi nemzetközi próbatételek résztvevőit, sőt a bullelinek nem kis elégtétellel közölték, hogy többen a várnai, moszkvai, osakai vagy helsinki versenyen már medáliát szereztek. Decemberi lapzártánkig az eredményekről sajnos még nem kaptunk értesítést (az új bajnokokról tehát csak később számolhatunk be), azt azonban érdemes megemlíteni, hogy ezt a versenyt óramű-pontossággal szervezték meg, kije-

lölve mindenkinek a pontos öltözői helyét, valamint színpadi próbaidejét. Különösen kedves ajánlatként a szervezők a versenyzőknek minden napra közös gyakorlási lehetőséget is felajánlottak Jacqueline Rayet, Cyril Atanasoff, Azarij Pliszecikij, Josette Amiel és Nanon Thibon vezetésével. Aki tehát akart, versenyző szándékát kiegészítve még külön is tanulhatott. — Képeinken: 1. a Stuttgarteri Balett színeiben versenyző Jean-Christophe Blavier, 2. a moszkvai Igor Terentyev, 3. egy kedves reklámfelvétel: a párizsi Opera primabalerínája, Noëlla Pontois a verseny és a fesztivál plakátja előtt. A felvétel indoka: N. Pontois a verseny gálaestjének vendégeként lépett fel Patrick Duponddal, és természetesen az újonnan díjazott táncosokkal.

NEMZETKÖZI MOZAIK

„Fehér ember, szedd össze magad!” – akár ez is lehetne a jelszava a nyolcvanas években a tengerentúlon tomboló nagy divatnak, a *breakdance*-nek. A nyaktörő tánc (break: angol ige, jelentése törni, szagatni, zúzni) kialakulásának igen erős társadalmi gyökerei vannak: a közép-amerikai régiókból az USA-ba bevándorolt színesbőrűek alakították ki a mozgásnak ezt a fajtáját a hetvenes évek végén. A néger munkanélküliek, hogy jobban agyoncsapják az időt, gettóik utcasarkán csapatokba verődve történetekkel szórakoztatták egymást, széles gesztikulációval kísérve a mindennapi gondjait-bajaikat elmesélő sztorikat. A beszéd és az ének határán álló, sodróan ritmizált, torokhangú előadásból alakult ki az 1982/83-as popzene aktuális divatja, a *rap*-zene. A szórakoztató mammutipar a kiaknázható üzletet felismerve a ringbe szállt: néhány együttes (pl. a Sugarhill Gang vagy a Rock Steady Crew, mely inkább akrobata-, mint énekcsoport) zenéjének divatja nyomán sora nyíltak a New York-i break-táncklubok, miközben a „csodálatos Hollywood” szép sikereket könyvelhetett el a *Flashdance*, *Beat Street*, *Wild Style* c. filmekkel, melyek az idolt filmvászonra vitték. Mára a tánc szociális indíttatása elkendőződött és a minél szédítőbb tánctechnika került az előtérbe; ez ígér némi társadalmi kompenzációt a figyelmet önmagukra a már jobbára belvárosi utcasarkon felhívó négereknek.

A *breakdance*, mely leginkább a centripetális erőt kihasználó cirkulációra alapoz, az

akrobatika és a pantomimtechnika elemeit adoptálja anélkül, hogy közöttük szerves szintézist teremtené. Ezért a break-táncos (aki legtöbbször férfi, hisz a női izomfelépítés az erőmutatványoknak nem kedvez) produkciójában egymás után vonultatja fel a

betanult elemeket, többé-kevésbé szellemes sorrendben. Az iratlan szabályok szerint a „menők”-nek a standard elemek mellett – szélmalom-körzés a lábbal, flick előre és hátra, szaltók, forgás a fejten valamint féltérden, háton pörgés – saját mozdulataikat is be kell mutatni. Az álló helyzetben végzett trükkös csavarmozdulatok, hullámozgás-imitációk összefoglaló neve a *smurf*. A testrészek elkülönített mozgása és egymás utáni, folyamatosan haladó mozgásba kapcsolódása szimulációs érzetet kelt a szemlélőben. A gerincoszlop vertikális hullámozgását a végtagokra is átviszik, emellett jellemző a törzs szelvényekre való felbontása és a testrészek egymástól független eltolása. Végül a pantomimtechnika jólrosszul előadott elemei – siklatott lépések, fiktív felületek, esetleg tárgyak jelzése, a húzás-húztatás és a tércsúztatás imitációja – egészítik ki az arsenált. A váratlanul gyors indítások és leállások szokatlan ritmusa és a lehetőleg minél furcsább kombinációjú mozgássorok azt célozzák, hogy a táncos lélektani előnyt szerezzen publikumával szemben.

A *freestyle* („szabadfogású”-nak fordíthatnánk) a kettesben előadott gimnasztikus jellegű emelések, ugrások és partnerpörgések stílusa, mely az akrobatikus rock and

roll-lal rokonítható, ám mindig két „férfiharcos” közreműködésével. (A honos szóhasználat nagyon jellemzően nem „dancer”-t; táncost mond, hanem „streetfighter”-t. Valóban, az „utcai harcos” elnevezés jobban illik e táncok „készen állunk a küzdelemre!” általános jelszavához.)

Végül a „robotics” egészíti ki a képet a különféle stílusokról. Valamennyi között talán ez hat a legfurcsábbban, hiszen az előadó önmaga képének bábú-formáját ölti fel: automata szerkezet módjára viselkedve járkel, topog és forog. A mozgás itt az izmok megfeszítésével előidézett, robbanásszerűen szaggatott, ún. „toc”-mozdulatok sorozatára épül. Ez az egyszerűben előadott stílus már teljesen elveszítette spontán jellegét. A „gépnek születtem” gondolata maga is illúzió, akárcsak a látvány: mindössze néhány pillanatra képes üzenetet tolmácsolni az elembertelenedett korról, és a megdöbbentő első perc után megszokjuk a robotmozgást, marad a szórakozás. (Azért van ellenpélda is: Párizsban a Pompidou-központ előtti téren, ahol csepűrágók, tűznyelők és pantomimuskó népes csapata szórakoztatja délutánoként az összeverődött tömeget, tehát Párizs „ingyencirkuszában” évek óta működik egy, a valódi kiletét fel nem fedő „robotember”: Gilbert, az automata. A harmincévesforma fiatalember korhű frakkjának, cilinderének eleganciájával, hófehér glasszékesztyűjében egy kicsi, odakészített dobogón vértelenre sminkelt rezzenetlen arccal — egyet sem pislog! — automata bábként dohánnyik. Jószándékú kérdésemre, mely iskolában tanulta tökéletesre kicsiszolt tudományát, gondolkodás nélkül így válaszolt: „— Nem iskolában. Gyárban szereltek össze.” — És mi a neve? — Gilbert, az automata.” Mondhatom, valóban furcsa érzés volt a tökéletesen gépszerű mozdulatokat antropomorf formában látnom, és autogramot kapnom a sarki papírkedveskedésben vásárolt, Gilbertet ábrázoló képeslapomra.)

Végül is miben hozott újat a breakdance? Mozdáselemeit sorra véve nemigen új, hiszen ezek az akrobatika, a férfi szertorna, a pantomim, sőt a néptánc területéről származnak. (A féltérden való körbenforgást például a grúz néptáncokban láthattuk, de számtalan „guggolás” változatot említhetnénk az orosz néptáncból.) Az újdonságot legfőképpen az elemek szokatlanul össze-mixelt előadása és a forgások nagy gyorsasága adja, mely kétségkívül bátor vállalkozászelemet feltételez. „Készen álltok a küzdelemre?” — kiáltják egymásnak a mozgásörület egymással vetélkedő sarki harcosai, s nekünk ezentúl vigyáznunk kell az ilyesfajta könnyelmű kijelentésekre: „...majd ha a fejemen forgok!”

„Pillanatnyilag semmi forradalmat nem akarok!” Az idézet Paolo Bortoluzzitól származik, aki 1984 őszétől leszerződött a düsseldorfi Deutsche Oper am Rhein színház balettagozatájának. A nagyszerű olasz előadóművész a több évig Béjart együttesének szólistájaként működött, s Budapesten is láthattuk évekel ezelőtt a Giselle és a Nomos Alpha előadásán — Erich Walter halála után szerződött az NSZK-ba, gyaníthatólag nem kielégítő olaszországi tapasztalatai után. A Ballett-Journal/Das Tanzarchivnak adott nyilatkozatában Bortoluzzi egyelőre igen óvatoss repertoárfejlesztési elképzeléseiről adott számot, jelezve, hogy E. Walter darabjainak fenntartásán túl nagyon sok irányban szeretné nyitva tartani a kaput, pl. Robbins, Nebrada, Kylian, Grigorovics és Mac-Millan műveinek befogadására.

Jól letolta (bocsánat az egyenes kifejezésért) André-Philippe Hersin, a Les Saisons de la Danse szerkesztője azt a múlt tavaszi balettbemutatót, amelyet az Opéra Comique színházban rendeztek meg Párizsban. „Micsoda unalom!” — írja a három egyfelvonásosból álló est első darabjáról, Fokin *Karneváljáról*, amely annak idején Schumann zenéjére született. Alig kedvezőbb véleménynyel menekült meg az *úrhatnám polgár*, Balanchine koreográfiája: a kritikus szabályosan telerakta cikkét kérdőjelekkel. Az est igazi elismerését a svéd Ivo Cramér koreográfiája kapta, *A szerelmi mágus Arlequin*. A. P. Hersin nemcsak arra mutat rá, hogy Cramér jelentős rekonstrukciós feladatot végzett (a XVIII. századi Stockholm jeles balettközpontnak bizonyult, ámde a darab zenéjén kívül minden elveszett), hanem a friss szellemű színrevitelt is elismeri.

KIÁLLÍTÁSOK. A spanyol királynő védnökségével és *Hommage á Argentina* címmel kiállítást nyitottak Párizsban, a Théâtre des Champs Élysées-ben novemberben, abból az alkalomból, hogy a világhírű spanyol táncosnő ötven évvel korábban, 1934-ben lépett fel utoljára a színházban. — Kanadában a „Royal Ontario Museum” kiállítást rendezett a tánc és a dráma jegyében született nevezetes színházi jelmezekből. A táncosztűmököt elsősorban a Gyagilev-együttes, valamint a „Ballets Russes de Monte Carlo” társulatának ruhái képviselték, de szerepeltek a kiállításban Anna Pavlova jelmezei, valamint „A háromszögletű kalap”-hoz tervezett Picasso-jelmezek is, továbbá a tradicionális kínai és japán színház jelmezdarabjai.

NEMZETKÖZI MOZAIK

Gondokkal küzd a Pilobolus — ez derül ki a figyelmes böngészőnek a táncmagazinok híradásaiból. 1977 óta a hat tagú társulat — miután elhagyta a Dartmouth-i Egyetem békés kollégiumát — Washingtonban bérelt gyakorlótermet. A háromszázezer dolláros stúdió közvetlen közelében húzódik egy főút, és „a forgalom beözönlő zaja megakadályozza az elmélyült munkát” — mondja Jonathan Wolken művészeti igazgató arra a kérdésre, hogy miért keresnek új stúdiót. „Olyan helyre van szükségünk, amely megfelel többirányú kreatív munkánkknak: egyre többet kísérletezünk a videotechnikával, emellett vizuális művészeti szimpozionokat is kívánunk rendezni, természetesen egybekötve sajátos mozgástechnikánk kurzusszerű tanításával” — állítja az együttes vezetője.

Az évekkel ezelőtt szétvált együttes ismét négy férfi- és két női táncosból áll. Az alapító Moses Pendleton már csak tanácsadóként működik közre a régi sinein jól, ám megszo-kottan guruló együttesnél. Pendleton és felesége, Alison Chase — a Pilobolusból kiválva Momix néven kettőst alakított, mely mostanra Jamey Hampton, Morleigh Steinberg és Ashley Rolind beszálltával öt főre duzzadt. (Időközben furcsa hírek terjedtek el Pendletonról: hogy a csupaizom táncos elhízott, majd visszanyerte alakját, miközben szerte a világban vendégként koreografált, így 1982 novemberében az NDK fővárosában, Berlinben is, „Tutuguri” címmel.) Mint hírlík, a Momix előadói stílusa féltőn helyezkedik el az improvizáció és a strukturalizmus között. Jelenleg együttműködnek az izraeli Daniel Ezralow-val (képünkön Adi fiával), aki korábban Paul Taylor együttesében táncolt.

Az osztódó Pilobolus harmadik „szárnya”, a Robert Barnett és Martha Clarke páros

Crowsnest Trio néven társult a francia modern tánc hajdani renitensével, Félix Blaskával, valamint Marie Fourcaut-val. A négy tagú „trío”-hoz tavaly Margie Gillis, Robert Faust és Polly Styron is csatlakozott, és a társulat M. Clarke koreográfiájával mutatta be „A gyönyörök kertje” című, Hieronymus Bosch triptichonjától ihletett műsorát.

Bölcs a természet, de bölcsnek bizonyult a névválasztás is: az osztódó Pilobolus-gomba áldóan szórta széjjel spóráit.

Maács L. — Rókás L.

Őszi fesztiválhangulat Bulgáriában

A bolgár opera, operett és balettművészet seregszemléjén november 15-től december 4-ig tíz társulat mutatkozott be. Esténként megpezdült *Stara Zagora*: fél hét tájban ünnepélyes tömeg rajzott az utcákra és szertartásos meneteléssel indult a város üvegpalotájába. A húsz különböző produkcióból négy a táncművészetet reprezentálta. Ez talán kevés, de boldog lennék, ha itthon egy zenei körképbe a tánc nemcsak „belopakodna”.

A november 16-i szignál az *Arabeszk Baletstúdió* műsorának kezdetét jelezte. Bár kint folyvást zuhogott az eső, oly sokan jöttek el, hogy a lépcsőkön is ültek, s a várakozás hangulatán is érződött az együttes különleges művészi státusza.

Előadásukban a *Figaro házassága* új verziójával találkoztam. Beaumarchais alakja most Rossini pazarul szertelen és élcelődő muzsikájára kelt életre. A talpraesett és furfangos borbély most mint kerítő, egyszersmind udvari bolond jelent meg. Nem dönthetjük el, hogy Timur *Kogan*, aki a műsorfüzet szerint „szabadon átdolgozta” a művet, vagy a szovjet koreográfus, Dimitrij *Brjancev* elképzelése valósult-e meg a kamaraműben, mindenestre valódi konfliktus helyett két pár szerelmi herce-hurcája jelent meg, amelyben végül a legbékésebb megoldással mindenki a rangban magához illőt választja. Figaro asszisztál, és időnként annyira nincs mit tennie, hogy megfélekedzünk róla, pedig kiváló, izgalmas ugrássorozattal ajándékozta meg nézőit.

A darab legfontosabb ábrázoló vonása a jellemkomikum, pontosabban az a fajtája, amelyben a figurák külső tulajdonságaik révén válnak nevetségessé. Például a darabbeli pap kacszáló, vékony lábszárú figuraként jelenik meg, s bár feltűnését gyakran kíséri nevetés, szerepének még sincs dramaturgiai feladata. Előfordul az ellenkező hiba is, amikor a gondolati váz csupaszon

Arnauova: Barrierata (Arabeszk Baletstúdió)

áll a sovány mozgásanyag miatt.

Sziporkázó mozdulat-ötleteiből Brjancev akár két koreográfiát is készíthetett volna, ám így csak felpörgetett ritmust diktált, fantáziadús variációi pedig egybemosódtak. A különböző karakterek ütköztetésénél mégis kiválóan fontos formai tudása és mozdulatokba csiszolt humora. Az úri osztályhoz tartozó férfi (Almaviva?) és nő pas de deux-jét eltáncoltatja úgy is, hogy az arisztokrata leányka finomkodása mellé a nehézkes szolgáló szuszogó igyekezete társul, a grációzus, csiszolt férfiú pedig a fakanálhoz szokott lánykezet simogatja. Az ily módon részeire szedett, eredetileg „csak” gyönyörű pas de deux mozdulatról mozdulatra tárja föl a figurák antagonizmusát.

Ebből következik azonban a hiányosság is: a jellemelem nem fejlődnek, statikusak. Am a kacagás így is kitör a nézőből, a táncos pedig bemutathatja technikai és színészi tudását, ami nem is mellékes a mostani, mozgásszegény koreográfiai kísérletek között.

A műsorfüzetből hiányzott a szereposztás; így én sem tudom, kit dicsérhetek. Szerencsére kiegyensúlyozott gárda dolgozott együtt, Marija Trendafilova mesésen realista díszletei között.

Merőben más megközelítést kíván Margarita *Arnauova*: *Barrierata* (Sorompó) című balettje: elektronikus hangzatok rázták meg a levegőt, a színpadnyílást pedig egy hatalmas drapéria zárta el, melyről vízben lebegő alak meredt a semmibe. Ez a kép később, a dra-

maturgiai határvonalakon újból és újból megjelent, gondolatainkat a sors, az elkerülhetetlen végzet felé hajtva.

A baletben egy halott lány élete perog le előttünk, különösebb meglepetések nélkül. Végigjárja előre kiszámítható lépéseit. Így a darab hol drámának, hol balladának vagy egyszerűen elbeszélésnek tűnik. Ráadásul a koreográfus eléggé aprólékosan szemlélteti az eseményeket, ezért épp a főszereplő lélektani ábrázolását nagyolja el. Pedig – úgy gondolom – ez lett volna az igazi cél, mint ahogy a Sorompó cím sem tárgyra, inkább érzelmi akadályra utalt.

A történetet valójában egy férfi mozgatja, aki korábbi vonzalmának engedve öngyilkosságba sodorja a szerelmes nőt. A drámai pillanatok előtt mindig megjelenik egy férfi alak – talán a betegség, a fokozott gyötrődés szimbóluma, bár inkább egy kéjencezhez hasonlít –, és a szexuális kiszolgáltatottság pas de deux-jében ronccsá gyalazza a lányt. Ezután már csak az öngyilkosság jöhet! Furcsamód az utóbbi két jelenet a leglíraibb, a legszebb, sőt...! Az ön-

gyilkosság gyönyörűen komponált, egységes hangulatú színpadképet mutat. A világitás kékes-zöldje, az apró fénybuborékok csillogása és a zene éteri „vízalattisága” egy nyugodt világot tár elénk. Boldog lennék ettől a szépségtől, ha nem az öngyilkosság révén ismerném meg; a látvány így csak ambivalens érzésgomolyagot kelt.

A kimentett leány ideggyógyintézetbe kerül. A pendelyes elmezavarodottak magas támlájú székeket vonszolnak maguk után, majd – ágyként használva – kicsavarodott pózokban fekszenek-lógnak a bútorokon. Tagolatlan hangokat hallatnak, miközben a grimaszok széles skáláját is bemutatják. A lány nem ílik közéljük. A szemüveges, sztetoszkópos doktornő is vele foglalkozik legtöbbit, bár időnként más beteghez is „oda grand jét-zik”. A lábadozás megjelenítésében a madár analógiájára ismerhetünk: a doktornő segítségével a lány egyre nagyobb ugrásai gyógyulásának kezdetét jelzik.

A bűnbánó férfi a lányt a kórházból saját lakásába viszi, hogy röviddel ezután újból el-

hagyja, és a lány ismét öngyilkos legyen. Előtte azonban még beteljesülhet kérészetletű boldogságuk egy csodálatos szerelmestáncban. Itt teljességgel érvényesült a két művész kiváló technikája, különösen a táncosnő gyönyörű plaszticitása: az emelések szárnyalássá váltak, sejtetve az egymásra találás végtelen boldogságát. Ha Arnaudova itt fejezi be művét, egyöntetűbb kép kerekedett volna ki, még ha didaktikus felhangokkal is. Kétségtelenül dicsérendő viszont az a szándéka, hogy a tartalmat, a zenét, mozgást és színpadképet egységben tartsa. Sajnos, az elnyújtott dramaturgiai szerkezet miatt a történet Angel Kutev zenéjében és a koreográfiában is vissza-visszaesett, pedig Marija Trendafilova hol jelzésszerű, hol konkrétabb díszletei látványosan segítették az előadói átélést.

A nézők a lány alakítóját a pozitív hősné kijáró, megkülönböztetett tapssal jutalmazták. Gondolom, inkább az előadónak, s nem a szerepnek szólt a dicséret, melyet különben az Arabeszk minden tagja kiérdemelt. **Péter Márta**

Carmen és a torreádor: Delia Hantiu és Dumitru Manolache-Lux

Akárhogy is veszem: a román balettről valahogy hiányosak az ismereteink. Hogy ki ebben a ludas, azt most ne fessegessük, inkább valljuk be gyorsan, hogy amiről keveset tudunk, arra hajlamosak vagyunk legyinteni. A végén aztán, amikor maga a való cáfolja meg felületes véleményünket, nem egyszer tátva marad a szánk. Ez történt október közepén is, amikor Románia egyik legfiatalabb balettegyüttesét láthattuk a pozsonyi Szlovák Nemzeti Színház színpadán.

A negyvennyolc főből álló *Fantasio* 1978-ban alakult Konstancában; alapító művészeti vezetője Oleg Danovski. Táncosaik közül néhányan Moszkvában végeztek, a többség pedig a kolozsvári és a bukaresti balettintézetből került ki. Felkészültségüket mi sem jelzi jobban, mint az, hogy a *Fantasio* repertoárján a kortárs zeneszerzők és a fiatal ko-

reográfusok művei mellett a nagy klasszikus alkotások (A hattyúk tava, Giselle, Csipkerózsika, A diótörő, Chopiniana, A csodálatos mandarin) is helyet kapnak. Amint azt Aurel Manolachetól, az együttes igazgatójától megtudtam, a Fantasio évadonként két bemutatást és száznegyven előadást tart; táncosai hetente háromszor-négyszer lépnek színpadra. S bár állandó otthonuk Konstancában van, műsorukat az ország kisebb városai is bemutatják. Fennállásuk hat éve alatt felléptek Ausztriában, az NSZK-ban, Belgiumban, Hollandiában, Svájcban, Dániában, Szíriában, s eljutottak az Amerikai Egyesült Államokba és Kanadába is. Ime egy mondat a New York-i Dancemagazine-ből: „A Fantasio a világ bármelyik táncszínpadán helytállna...”

Első szocialista országbeli vendégszereplésükre repertoárjuk legtöbbet játszott darabjait hozták magukkal, ezzel is bizonyítva műsorgetervük változatosságát, sokszínűségét.

George Enescu Román rapszódái a folklórban gyökereznek, így Oleg Danovski koreográfiai is a román néptánc stílusjegyeit viselik magukon. Tiszta formák, szép mozdulat-sorok – csak épp a zene nem hagyott nyugton. Mintha Bartók Béla szilaj ritmusú muzsikáját hallottam volna – új, de árulkodó kivitelben.

Derű és könnyedség, báj és felszabadultság jellemzi a *Fonóányokat*. Danovski itt is a néptánc felé fordul és George *Stephanescu* zenéje olyan kompozíciót mutat be, amely nemcsak gazdag mozdulatnyelvre, hanem ötletességre is vall. Táncosai kezébe hosszú színes szalagokat ad, amelyek tánc közben úgy tekerednek össze, hogy a végén mindig újabb és újabb színpadkép alakul ki. S bár a sztori most is elmarad, a néző így is jól szórakozik.

Ion *Tugearu* modern tánc-elemekre épülő kompozíciója, az *Ósi ritmusok* láttán akarva-akaratlanul Markó Iván Szamurájára kellett gondolnom, még ha a román szerző darabja nem is borzolta fel annyira az érzelmeimet. A játék első képe még sokat ígér: mint a

Jelenet a Román rapszódából

Szamurájban, itt is kört alkotnak a kemény kötésű, szikrázó szemű férfiak, s a kör közepén egy magas, atléta termetű táncos irányítja színpadi életüket. Aztán ahogy múlnak a percek, úgy laposodnak el a jelenetek, s hiába szórakoztató Ion *Maxim* ütőhangszerekre irt zenéje, ha a koreográfus egyre inkább veszni hagyja a pattogó, izgalmas ritmusok által nyújtott nagyszerű lehetőséget.

A kalóz és A hattyúk tava Betty *Manolache-Lux*nak adott kiugrási lehetőséget. Környed, elegáns, precíz mozdulatai mindkét esetben vastapsot és elismerést váltottak ki a közönség körében.

Oleg Danovski *Carmen*jében a címszereplő Delia *Hantiu* és Calin *Hantiu* (Don José) nevét jegyeztem meg, akik Bizet és Scsedrin ismert taktusaira a szerelem legfájdalmasabb perceiben is illúziókelto alakítást nyújtottak. Danovski munkája semmi kívánnivalót

nem hagy maga után. Carmen je üres színpadon, fekete függöny előtt találkozok Don Joséval; nincs dohánygyár, nincs aréna, mégis tudjuk, mi hol történik. A tiszt és a torreador nem sok vizet zavar Carmen életében. Danovski színpadán Don José az események mozgatórugója, aki nem tud és nem is akar belenyugodni Carmen döntésébe. Amikor hosszú kínlódás után végül is rádőbbsen, hogy képtelen magához láncolni a lányt, már kezében a tör. Utolsó, szenvedélyes táncettősük már a halált jelenti Carmen számára.

Nem tévedett és még csak nem is túlzott a Dancemagazine kritikusa: a Fantasio valóban kitűnő felkészültségű táncosokból áll, akik nemcsak a modern, hanem a klasszikus alkotásokat is sikerre viszik. Megérdemelnék, hogy átűtő erejük új koreográfus csatlakozzék végre hozzájuk.

Szabó G. László

Tom Merrifield szoborkiállítása

Peter Schaufuss

Beryl Grey

Nagy Iván

„Fantázia”

A táncos teste és mozgása újra és újra megihletti a szobrászokat és festőket. Van, aki csak széles, ritmikus vonalakban fejezi ki benyomásait, és ilyenkor a személyes forma elvész, csak az absztrakt matéria marad. Van, aki saját izlése szerint formálja, amit lát. Sokan igyekeznek a reális-esztétikus másolásra. De a legtöbb művész a mozgás könnyedségét, szárnyalását és az izomzat erőteljes játékát próbálja kifejezni. Tom Merrifield táncos volt és érti a lényegét. Már régen figyelem az itt-ott kiállított szobrait, és most Londonban, egy nagyobb méretű kiállítás a Festival Hallban megerősítette bennem a meggyőződést, hogy Merrifield a táncművészet legszebb és legjobb ábrázoló-művészeinek egyike. Merrifield idealizálja a tán-

cost, megnyújtja a vonalakat, és ezzel eléri, hogy minden szobor úgy tűnik, mintha valami légi és rendkívül kifejező mozgásfolyamatban lenne. Modelljei egyébként is prominens táncosok, de Merrifield keze alatt mindegyikből inspirált, tökéletes táncfigura lesz. A legszebb mű talán Peter Schaufuss szalagtánca: a dán táncos egy csudaszép grand jeté-vel repül, mintha a levegőben lógna, és a szalag nagy ívben fölötte lebeg.

Magyarázat helyett jobban mutat néhány mellékelt fotó Tom Merrifield munkáiról. Bronzban örökített meg néhány múltó, szépséges pillanatot, amely másképpen tovább úszott volna és feloszlott volna a semmiben. Ezért a művészek hálával tartozunk.

Nádasi Marcella

A BUDAPEST SPORTCSARNOKBAN márc. 24-én Nemzetközi Akrobatikus Rock and Roll Versenyt rendeznek, első ízben a nemzetközi RNR Szövetség védnökségével. A fesztivált írmű programban — du. 14 órákor verseny, este 19-kor máris nemzetközi gálaest — a hazai él-gárda mellett a szocialista országok, számos nyugat-európai állam, valamint a tengeren túli versenyélet képviselői vesznek részt. A *Budapesti Tavasz Fesztivál Kupa* címmel várható mérkőzést és bemutatót este „rock and roll táncház” zárja.

☆☆☆

Megkaptuk az *I. Nemzetközi Párizsi Táncverseny* eredményeinek listáját (a versenyről lapunkban másutt megemlékeztünk). A lista gondos áttekintésével úgy tűnik, hogy a tavaly novemberi verseny főleg Franciaország és a Szovjetunió között zajlott le, miközben Japán és Kína is erősen beleszólt a vetélkedésbe. A balerinák nagydíját Muriel Maffre (Fr. o.), a férfiak nagydíját Igor Tyerentyev (SZU) nyerte el, míg a párosok nagydíját ismét a francia Marie-Claude Pietragalla és Wilfrid Romoli kettős. A további díjakon újból francia és szovjet, illetve a már emlí-

tett japán és kínai versenyzők osztoztak, s a zsűri különdíját a bolgár Jassen Valcsanov nyerte el. — Mint értesültünk, a díjazott fiatal művészek a párizsi Operá vezető szolistaival közös gálaműsort adtak nov. 10-én a Th. des Champs-Élysées szinpadán.

☆☆☆

Új táncanfolyam Stuttgartban. Áprilisban a Dance School Stuttgart ismét egyhetes továbbképzést rendez hivatásos és amatőr táncosoknak. A G. Nagy Mihály vezetésével működő iskola nemzetközi pedagógusgárdával klasszikus balett, pas de deux, dzsessztánc, pantomim és sztepp tárgyakban ad továbbképzést, egyebek közt olyan tanárokkal, mint Bakos Lia, aki M. Grahamtól kapta jogosítványát a modern tánc oktatására, és Havas Ferenc, aki harmadszor vesz részt az iskola tavaszi kurzusán, hogy a pas de deux tárgyban oktasson. (Képzünkön: a tájékoztatót rendező G. Nagy Mihály, illetve az ülő sorban jobbról helyet foglaló Havas Ferenc, az iskola 1984-es megnyitóján.) Kedves gesztus a rendezőktől: az 1985-ös tanfolyamra két fiú és két lányövendéket meghívtak továbbképzésre az Állami Balett Intézetből.

Külön cikkben tisztelgett a Les Saisons de la Danse egyik múlt évi száma Serge Lido munkásságának. Nagyon helyesen tette, mert S. Lido a Gyagilev együttes fellépésétől kezdve folyamatosan figyelemmel kísérte fényképezőgépével a nyugat-európai táncművészet fejleményeit, s a mai napig is nagyszerű táncfotókat produkál.

Kenneth MacMillan új utakon? A londoni balettelet egyik doyenje a múlt évben a Royal Ballet társulatával majdhogynem avantgarde feladatokat tűzött ki. Koreográffiát készített ugyanis a *Vozzeckre*, továbbá Webern Op. 1. *Passacaille* művére, valamint Schönberg *Megdicsőült éj* c. muzsikájára. A bemutatóról egyelőre nincsenek kritikai híradásaink.

Másodszor rendezték meg a múlt évben Münchenben a gyermekek és ifjak balettversenyét. A rendezvényben azt tekinthetjük kivételesnek, hogy a *magániskolák* növendékeinek (12, illetve 19 éves korig) nyújtott versengési lehetőséget szólóban, vagy csoportos fellépés formájában. A versenyen az NSZK-beli táncosok mellett most már osztrák, olasz és svájci tanuló is részt vettek.

A moszkvai Nagyszínház 209. évadja

Jelenet Gogol nyomán A. Petrov balettjéből: Csicsikov és a holt lelkek (APN Fotó)

A moszkvai Nagyszínház megnyitotta két-százkilencedik évadját. A balettegyüttes idei repertoárjában harmincegy mű szerepel, az orosz és szovjet balettművészet antológiájaként. Előkelő helyet foglalnak el Csajkovszkij, Glazunov, Prokofjev, Sosztakovics és Hacsaturján darabjai, az együttes azonban a modern koreográfia fejlődésének is részese. Műsorán az idei évadban tizenegy kortárs zeneszerző és tíz mai koreográfus művei szerepelnek. A zeneszerzők között található a belorusz J. Glebov, az üzbég U. Muszajev, az örmény K. Hacsaturján, a mari nemzetiségű A. Espaj, az azerbajdzsáni A. Melikov – s így a repertoár végső soron magába foglalja a balettművészet valamennyi nemes hagyományát s a mai útkeresését.

Az új évadról a moszkvai Nagyszínház vezető koreográfusa, Jurij Grigorovics adott tájékoztatást.

– Ez az évadunk igen bonyolultnak ígérkezik. Akár a vendégszereplések évadjának is nevezhetnénk. Vendégszerepléssel kezdődött, s jut belőle bőven az egész évadra. Szeptemberben egyidejűleg két csoportunk vendégszerepelt, a szibériai Krasznorszorszkban, ahol A hatytyúk tavát, a Giselle-t és a Chopinianát adtuk elő, illetve egy nagy koncertprogramot, valamint a moldáviai fővárosban, Kísinyovban, ahol a nézők a Giselle-t, a Don Quijote-t és a Szerelmét szerelemért című balettet láthatták.

A szovjetunióbeli vendégszerepléseket külföldi fellépések követték: szeptember végén Mexikóban jártunk, november – decemberben Indiába és Nepálba indultunk. Márciusban ismét útrakerülünk: az NSZK-beli Duisburgban lépünk fel az Aranykor című balettel a kiváló szovjet komponista, Sosztakovics életművének szentelt fesztiválon. Más nyugat-európai városokban is fellépünk a Rómeó és Júliával, illetve koncertműsorokkal.

– Látnak-e az idén a nézők új műveket a Nagyszínház balettegyüttesétől?

– Igen. Januári programunkon szerepel A búsképű lovag, Richard Strauss Don Quijote feldolgozása. Koreográfiáját a fiatal, de már a mi színpadunkról is ismert Andrej Petrov készítette. A főszerepeket a Nagyszínház vezető szólistái táncolják: Nyina Szemizorova és Jurij Vlagyimirov. Egyébként a tavalyi évad végén mutattuk be Andrej Petrov egy másik koreográfiáját Alfred Snitke zenéjére, a kiváló orosz klaszszikus író, Nyikolaj Gogol művei ihlette Vázlatok-at. A nagyszerű balettet akkor mindössze egyszer tudtuk műsorra tűzni, de most A búsképű lovaggal együtt egy új, egyfelvonásos balettkből álló előadás része lesz. Emellett felújítjuk a Legenda a szerelemről című balettet is.

– Mit tud mondani az új előadóművészek bemutatkozásáról?

– Sok tehetséges fiatal működik együttesünkben. A repertoárban bő alkalom nyílik ennek bizonyítására. A múlt évadban pl. több, mint száz új beállítás született színpadunkon. A debütálások száma az idén sem lesz kevesebb. Így például egy újabb, immár harmadik szereposztást is beállítottunk a Rajmondában: a főszerepeket Alla Mihalcsenko, Jurij Vaszjucsenko és Mihail Gabovics táncolják. Irek Muhamedov a diótörőben kapott főszerepet... és így tovább. Különben az első debütálás már szeptemberben, a szezon kezdetén lezajlott: kisinyovi vendégszereplésünkön Nyina Szemizorova táncolta Giselle szerepét.

Szeretném azt is megemlíteni, hogy júniusban a Nagyszínház színpadán rendezik meg az V. Moszkvai Nemzetközi Balettversenyt. Júliusban még részt veszünk a XII. Világifjúsági Találkozó rendezvényein és augusztus negyedikén fejezzük be az évadot.

Sz. Davlekamova (APN)

Rajmonda és Abderahman,
L. Szemenyaka és
A. Vetrov a Nagyszínház
balettjében (APN felv.)